

ESTAT DE LA QUESTIÓ SOBRE IMMIGRACIÓ A CATALUNYA
=====

"El teu Crist és jueu,
el teu cotxe és japonès,
la teva pizza és italiana,
la teva democràcia és grega,
el teu cafè és brasiler,
les teves vacances són marroquines,
les teves xifres són àrabs,
les teves lletres són llatines...
I qoses dir que el teu veí és estranger?"

(campanya antiracista del govern alemany)

Alex Masllorens.

INTRODUCCIÓ

Catalunya ha triplicat la seva població des de l'any 1900 fins ara i l'ha duplicat des de l'any 1939, en acabar la guerra civil espanyola.

Aquest creixement espectacular ja s'havia iniciat durant la dècada dels anys vint, quan es va construir la primera línia del Metro i es preparava l'Exposició Internacional de Barcelona del 1929, però l'allau immigratòria va ser massiva, sobretot, durant el franquisme, quan una part importantíssima de la població de les zones més deprimides de l'estat espanyol va abandonar les seves regions d'origen, entre els anys 1950 i 1975.

El 1975, el 38,4% de la població catalana havia nascut fora del país. Actualment el 60% de la població de Catalunya és fruit directe o indirecte de la immigració i el 75% està format per immigrants o per parents d'immigrants en primer grau.

Aquestes dades fan impossible, en la meua opinió, referir-se avui a l'existència d'uns pressumptes trets ètnics catalans diferenciats dels de la resta d'espanyols. Sí que ha estat possible, en canvi, conservar uns trets diferencials culturals i nacionals, en gran part degut a la integració sense traumes d'una part important dels immigrants en la cultura catalana.

La demògrafa Anna Cabré posava Catalunya com a exemple d'integració, "atès que dona la imatge d'una societat fortament cohesionada, amb unes característiques distintives inconfusibles" (1989). Crec que, en línies generals, l'afirmació és certa en sentit literal, però no al cent per cent. És a dir, estic d'acord que Catalunya dóna la imatge d'una societat cohesionada, però no estic tant segur que l'afirmació es pugui traslladar a tots els barris ni a tots els segments de població.

Em sembla evident que hi han barris marginats on la majoria dels habitants son immigrants o fills o nets d'immigrants i que hi han capes importants de població que han quedat excloses del procés integrador dins la societat catalana. I és motiu de reflexió i de preocupació que la major part d'aquesta població procedeixi de la immigració.

Tampoc no podem oblidar, per exemple, que (segons una enquesta publicada a La Vanguardia a l'abril del 93) un 57,2% dels espanyols opinen que els gitanos són el col·lectiu ètnic contra el que hi ha més racisme al nostre país; i sorpren que aquest rebuig sigui superior al que la societat sent pels immigrants negres i els arabs, tenint en compte els vells fantasmes historics de la major part de la població autòctona.

Molts gitanos i molts andalusos engruixeixen encara les bosses de pobresa i de marginació i conformen, en gran part, la població de les presons catalanes.

Però, malgrat tot això, seria injust despreciar l'enorme esforç integrador que s'ha fet per part de la majoria dels catalans d'origen i d'adopció. Pocs països han estat sotmesos, en tan poc espai de temps, a una pressió migratòria tan forta i encara manys ho han suportat amb uns resultats tan acceptables de cara a la preservació dels seus drets nacionals i culturals com ho ha fet el nostre. De manera que, en termes generals, sí que podem estar d'acord en que la relació entre catalans "de tota la vida" i els qui van arribar de fora en els darrers cinquanta anys és bona. I, de fet, és indiscutible que totes les forces de tendència nacionalista es nodreixen en gran part de persones de segona i de tercera generació de residència a Catalunya.

Per a molts observadors, el nou repte per a la cohesió de la societat catalana ens arriba avui de més al Sud encara. Alguns alarmistes han vaticinat una nova "allau" immigratòria procedent dels països del mal anomenat Tercer Món, i més específicament del Nord de l'Àfrica.

En la meua opinió, la immigració estrangera a Catalunya i a Espanya està perfectament controlada per les autoritats, fins i tot amb un zel excessiu, si tenim en compte els deutes històrics que tenim com a estat que es va beneficiar, no fa pas tants anys, de l'arribada de divises procedents de l'emigració. En realitat, gairebé tots els països rics, s'han aprofitat dels ingressos que els ha reportat la pròpia emigració i/o l'expoli de matèries primeres procedents de les colònies, en un moment o altre de la seva història.

Existeix un perill real de que es produeixin rebuigs i fins i tot brots racistes importants, més o menys violents, envers la població estrangera. Probablement aquest perill evidenciï justament la manca de consolidació dels valors de la democràcia, del respecte a la diferència i de la tolerància, els quals hem d'intentar aprofundir en bé de tots.

I tal vegada, temporalment, la crisi i la constatació del deteriorament de la situació econòmica, política, social i de valors a l'Occident ens obliguin a ralentir el procés irreversible de les migracions del Sud cap al Nord del planeta.

Però no seria ni just ni bo pretendre frenar del tot aquest procés i construir una fossa que separés en dos parts irreconciliables el planeta.

Caldrà convèncer l'opinió pública que, fins i tot des d'una perspectiva egoïsta, Europa continua necessitant mà d'obra estrangera. I paral·lelament s'haurà d'anar treballant per fer possible un millor coneixement i respecte mutu amb els homes i dones immigrants i la integració de tots en una cultura condemnada a ser molt més oberta i plural que no pas ara.

Totes les previsions coincideixen a assenyalar que la baixa natalitat i l'envelliment actual de la població europea occidental faran necessària la presència de més mà d'obra estrangera. Un informe recent del Fons de les Nacions Unides per a la Població vaticina que l'any 2025 la meitat de la

població d'Europa occidental tindrà més de 45 anys i els treballadors disponibles es reduiran en catorze milions (un 11%), mentre que només en el Nord de l'Àfrica la força de treball s'incrementarà en 56,6 milions de persones.

L'informe del Fons destaca que la població jove continuarà reduint-se progressivament en els països industrialitzats, mentre que l'ampliació de l'esperança de vida augmentarà molt el nombre d'ancians. Aquest procés està ja molt avançat, si tenim en compte que la població del Nord representa el 23% de la del planeta i en canvi hi viu el 40% de les persones més grans de 60 anys.

Tenint en compte que el pagament de les pensions i els costos sanitaris i d'assistència social depenen cada cop més d'una força de treball més reduïda, les Nacions Unides vaticinen que la baixa natalitat d'algunes nacions occidentals es compensaran amb la immigració procedent dels països més empobrits.

De fet, algunes institucions públiques i privades alemanyes, en un intent més de fer front al vandalisme racista, s'han apressat a posar sobre la taula l'argument de que un percentatge molt important de les pensions de jubilació (entre un 20 i un 25 per cent) es pot pagar gràcies a les cotitzacions dels treballadors estrangers, els quals no és segur que cobrin tots després les seves pensions.

També a casa nostra l'Institut Català d'Estudis Mediterranis ha posat de manifest que ja avui "els països europeus experimenten una necessitat creixent de treballadors, especialment pel que fa als treballs més durs o en condicions especials, que cada cop són més difícils de cobrir amb mà d'obra autòctona (...) Davant d'aquesta situació, encara que les diferents polítiques migratòries tendeixen a controlar la immigració (...) difícilment podrà reduir-se a zero." ("Catalunya a l'horitzó 2010", ICEM, Barcelona 1994). Però el mateix estudi posa en evidència que davant l'amenaça que tantes vegades hem sentit d'una pressió migratòria des del Sud

de la Mediterrània, insostenible per Europa, "la observació de certs fenòmens, com la caiguda de la taxa de natalitat en el Magreb, posa en entredit els fatalismes de rigor i deixa obert a mig termini el marge per a un canvi profund".

Les anàlisis de prospectiva són coincidents en afirmar que els processos migratoris no s'aturaran. Però també és cert que poden augmentar o reduir-se en funció de diverses variables, com ara el grau d'estabilitat política i religiosa o de desenvolupament econòmic que aconseguixin determinades zones (i molt especialment la ribera Sud del Mediterrani) i la confirmació o no de la tendència actual de la població d'Europa a apropar-se al nivell de creixement zero.

L'únic segur es, doncs, que el futur ens és desconegut. La prospectiva és vàlida com a element de reflexió i d'estudi, per assenyalar polítiques possibles i per corregir tendències, però les previsions mai no es compleixen al cent per cent (precisament, com diem, una de les finalitats dels estudis de prospectiva és la de que els poders intervinguin en la realitat de tal manera que mai no s'arribin a produir determinades situacions que vaticinava la pròpia prospectiva).

I si una gran part del futur ens és desconeguda i, d'altra banda, la gent del carrer no podem decidir directament les polítiques reals sobre els fluxos migratoris ni sobre la integració dels immigrants, aleshores què podem fer?

En primer lloc, sens dubte, contribuir a crear un estat d'opinió favorable a la immigració i a l'enriquiment, també en la vessant cultural, que aquesta pot representar per al país. En segon lloc, obligar els poders públics a establir unes relacions més justes amb els països empobrits i contribuir a un desenvolupament equilibrat i raonable d'aquests països, tenint en compte el seu punt de partida i les seves necessitats, i no solament els interessos occidentals.

I finalment, posant les bases per a una integració que beneficiï tothom. Potser avui el repte més important que tenim plantejat en aquest camp és com aconseguir la integració de tots (catalans d'origen, catalans d'adopció i els que encara són tinguts per estrangers) en una societat destinada a ser irreversiblement multiètnica i multicultural. Defensar la bondat de l'Europa mestissa, enfront del resorgiment del racisme i de la xenofòbia i aconseguir que els immigrants estrangers se sentint també motivats a formar part d'aquesta societat, que no només serà nova per a ells.

I.- UN PAÍS AMB Poca IMMIGRACIÓ ESTRANGERA

Durant molts anys, la immigració estrangera a Catalunya va passar gairebé inadvertida per a la major part de la població autòctona, tret dels llocs concrets on la presència d'immigrants econòmics era més nombrosa i, per tant, molt evident.

I això que des dels primers setanta el fluxe d'entrada d'immigrants procedents de l'Amèrica Llatina, l'Àfrica i l'Àsia ha anat augmentant ininterrompudament.

Però només quan el fenomen va començar a ser relativament important d'una manera més general arreu de Catalunya, quan la població estrangera pobra es va començar a associar per denunciar irregularitats i reivindicar alguns drets, quan una part va accedir i establir-se en un nivell econòmic acceptable, i sobretot quan es van obrir algunes mesquites i van començar a venir les anomenades "segones generacions", molts ciutadans han començat a percebre la immigració estrangera com un problema. En aquest sentit, la crisi econòmica ha contribuït també a fer aflorar algunes actituds insolidàries i de rebuig, fins i tot entre sectors de població sensibles a les desigualtats Nord-Sud.

En la meua opinió, en aquesta percepció de la immigració com a "problema" hi ha probablement més classisme que no pas estrictament racisme. De fet, es pot constatar sovint com la nostra societat renega cada vegada més dels que considera fracassats (amb independència de quina sigui la seva procedència) i va engruixint les masses de marginats. Moltes persones afirmen sense embuts que els subsidis i les ajudes socials s'haurien de suprimir perquè són un llastre per al progrés econòmic del país (malgrat que ells mateixos poden necessitar-los en qualsevol moment).

I, d'altra banda, gairebé tothom accepta com un fet positiu la presència de xeics i potentats àrabs entre la "jet set" de la costa, o fins i tot les revistes "del cor" competeixen entre elles per publicar exclusives sobre la vida luxosa d'alguns traficants de drogues o d'armes també a les costes espanyoles, mentre l'opinió pública s'escandalitza per la proliferació de petits "camells" estrangers als nostres carrers. O bé ens molesta que hi hagi un grup musical bolivià o uns saltimbanquis africans a la Rambla, mentre paguem per anar a escoltar un concert de l'ídol negre de moda o veure actuar el futbolista llatinoamericà de torn.

Sigui com sigui, la presència d'immigrants procedents del Tercer Món a Catalunya és encara, com al conjunt de l'estat, relativament baixa. Això, com ja indicaré més endavant, em sembla que ens hauria de portar a tots, administracions i societat civil, a sentar les bases per a una bona acollida i una bona integració dels estrangers a casa nostra.

La població immigrada a Catalunya se situa al voltant del dos per cent del total, molt per sota dels percentatges d'alguns països europeus on, com en el cas de Suïssa, els immigrants representen ja el 16% de la població total. I en algunes ciutats, com Brussel·les, s'ha arribat al 25% o en determinats barris de grans ciutats franceses, holandeses o britàniques la població d'origen estranger supera a la del propi país.

Pel que fa al ritme d'evolució de la immigració provinent de països rics o de països empobrits, podem constatar que a Catalunya segueixen models ben diferenciats. "A partir del 1965 -assenyala el Pla Interdepartamental d'Immigració de la Generalitat de Catalunya-, el pes dels immigrants del Tercer Món augmenta constantment, de manera que el 1990 Catalunya acull el 24% de ciutadans d'aquesta procedència radicats a l'estat espanyol. En canvi, la importància relativa dels immigrants del Primer Món no ha parat de decreïxer: el 1990 només hi havia a Catalunya un 13% dels residents a tot l'estat. La qual cosa ens permet afirmar que la immigració provinent del Primer Món tendeix a escollir amb menys freqüència Catalunya per residir-hi. Per contra, la quarta part dels immigrants del Tercer Món a l'estat espanyol resideixen en aquesta comunitat i la tendència és que se n'incrementi el pes relatiu"

"A finals de 1990 -continua el Pla Interdepartamental-, la immigració estrangera regular a Catalunya estava representada bàsicament per cinc països (enumerats per ordre d'importància quantitativa dels seus respectius col·lectius): Alemanya, França, Regne Unit, Marroc i Itàlia. El conjunt d'aquests col·lectius superen les 3.000 persones. Fins a l'any 1990 els originaris del Tercer Món eren minoria (27,3%). Així mateix, el nombre de llatinoamericans superava el d'africans (marroquins i gambians) i el de filipins".

Per als redactors del Pla de la Generalitat "la regularització efectuada el 1991 ha modificat substancialment el panorama anterior ja que ha fet aflorar un nombre important d'immigrants en situació d'irregularitat. Fins ara tan sols es coneixen resultats parcials d'aquesta regularització, però ja s'evidencia un fort increment del nombre de marroquins, que passen a representar una quarta part de la immigració estrangera a Catalunya. Els resultats actuals reflecteixen també una duplicació dels col·lectius de Gàmbia, Perú, Filipines i Argentina".

El Pla Interdepartamental també posa de manifest que "mentre el col·lectiu del Primer Món està lleugerament més representat per dones (53%), el del Tercer Món ho està una mica més per homes (55%)"; i també que "pel que fa als grups d'edat, la presència d'una franja important de menors de 16 anys indica que ens trobem davant una immigració bàsicament de tipus familiar, suficientment antiga i arrelada per decidir tenir fills o endur-se'ls a Catalunya".

Pel que fa a l'evolució futura d'aquestes tendències, la impressió generalitzada és que en els propers vint anys no hi haurà a Catalunya una escassetat important de mà d'obra. Però

l'experiència dels darrers quinze o vint anys demostra que, fins i tot en els moments de crisi més aguda, "determinats tipus de treball, que són rebutjats per la mà d'obra local (temporers agrícoles, servei domèstic, treballs insalubres i perillosos, treballs industrials poc qualificats i mal pagats, etc.) siguin exercits per treballadors estrangers. En particular els que procedeixen del Nord d'Àfrica" (El País 14-3-93).

Aquest fet es va poder constatar en l'aplicació dels contingents (o "cupos") aprovats pel Govern espanyol el 14 de juny de 1993, que facilitaven permisos de residència i de treball per un any a immigrants irregulars que estiguessin ja a Espanya abans d'aquella data i que aconseguissin algú que els fes un contracte de treball. Tot i que es van posar traves importants i dificultats com la d'haver d'anar obligatòriament al país d'origen a buscar un visat, i que a Catalunya els "cupos" es van limitar pràcticament al servei domèstic, es van aprovar més de cinc mil permisos en pocs mesos, la meitat dels quals aproximadament van correspondre a Catalunya (potser per corregir en part la injustícia que el 1991 Barcelona fos, amb diferència, el lloc de l'estat on s'havien rebutjat més expedients de regularització d'immigrants).

D'aquesta manera, el nombre d'immigrants estrangers que viuen a Catalunya "amb els papers en regla" es va multiplicar per quatre des del 1960 fins el 1990 (quan éren 66.000) i la regularització del 1991 va elevar la xifra a 106.000 i avui estan al voltant dels 108.000. El salt entre la quantitat de l'any 90 i l'actual correspon a la "legalització" de persones que ja eren aquí però que no havien aconseguit regularitzar la seva situació legal.

D'aleshores ençà no s'ha aconseguit frenar del tot el degoteig d'entrades irregulars (sobretot de familiars d'immigrants que ja eren aquí), però s'ha de reconèixer que la impressió dels que treballem en serveis per a immigrants és que s'ha frenat considerablement l'entrada irregular de treballadors estrangers. I hi ha dos fets que ens ho fan pensar: d'una banda, les primeres visites al Departament de Migració de Càritas són des de fa uns mesos sobretot de gent que ja éren aquí però que no s'havien adreçat a cap servei social perquè no els havia fet falta, però ja no són, com abans, gairebé totes les primeres visites de gent de nova entrada a l'estat espanyol. I, d'altra banda, per primera vegada en molts anys, molts dels que han entrat irregularment a Europa ho han fet per altres països (Alemanya, Suïssa...) més que no pas per Espanya, encara que acabin venint aquí.

Amb tot, la impressió dels estudiosos i dels treballadors socials és que a Catalunya es continua movent un nombre important d'immigrants irregulars, tot i les detencions i expulsions que porten a terme cada dia els governs civils, no sempre amb prou consideració dels drets humans de les persones afectades. Els càlculs més prudents situen el nombre "d'irregulars" entre els quinze i els vint mil, la qual xifra elevaria el total a uns 123.000-128.000, i faria rondar definitivament el percentatge d'immigrants estrangers molt poc

per damunt del dos per cent de la població de Catalunya.

Aquests percentatges de Catalunya, que inclouen la immigració procedent de països occidentals, són superiors als del conjunt de l'estat espanyol (que té un 1% de regulars i aproximadament entre un 0,3 i un 0,5% d'irregulars), però molt inferiors als del conjunt de la Unió Europea (4% incloent-hi les migracions interiors intracomunitàries i 2,5% d'immigració procedent de països extracomunitaris).

I pel que fa al conjunt del planeta, les Nacions Unides calcul·len que cada any es veu obligat a immigrar dels seus països d'origen un 2% de la població mundial, percentatge que es manté i tendeix a augmentar lleument, malgrat el tancament cada cop més eficaç de la "fortalesa Europa".

II.- EL VELL CONTINENT E POR DELS IMMIGRANTS DEL SUD

"Ningú no discuteix a aquestes alçades que els immigrants són, a més d'inocents de la seva misèria, éssers humans a la recerca d'una vida digna. Solament per això mereixen un respecte. El respecte i la tolerància no substituiran les solucions globals que els equilibris internacionals demanen, pero si arrelen en les societats democràtiques desenvolupades, tal vegada siguin el primer pas cap a un nou ordre econòmic i social on la immigració deixi de ser la condemna dels pobres. No hi han receptes miraculoses per aquesta epidèmia del nostre final de segle que són les migracions, mentre els països industrialitzats no assumeixin la seva quota de responsabilitat en el subdesenvolupament del Tercer Món. Abundar en els sentiments racistes desemboca irremissiblement en el faixisme, el qual, a sobre de conduir a la degradació social, tampoc no impediria que els immigrants continuïn arribant" ("Inmigración en España: Femenino y plural", Fed. Mujeres Progresistas, Madrid 1994).

La "inevitabilitat" de l'arribada d'immigrants del món perifèric al món desenvolupat és un fet en el que coincideix la majoria d'analistes, malgrat les polítiques clarament restrictives i repressives d'Europa.

Però per si a algú li quedàven dubtes de la poca voluntat política dels governs del món per sentar les bases d'una política comuna sobre migració, citaré un exemple revelador: la Convenció de les Nacions Unides sobre els Drets dels Migrants i llurs Famílies. Es tracta d'una declaració dels drets fonamentals dels migrants i llurs famílies, amb 93 articles, que va ser aprovada per l'Assemblea General el 18 de desembre de 1990, després d'anys de treball. La Convenció ha estat ratificada només per dos estats: Marroc i Mèxic.

Per a Massimo Livi-Bacci, catedràtic de Demografia a Florència i president de la Unió Internacional per l'Estudi Científic de la Població, la política immigratòria europea dels anys 90 "és una mala política, perquè té en consideració la situació dels anys 70 i 80, però no reflexiona sobre la situació dels anys 90 i 2000". Per al professor Livi-Bacci hi han tres factors que justifiquen una major apertura a la immigració a Europa: l'envelliment de la població ("es pot netejar una carretera amb una màquina i estalviar mà d'obra, però no es pot assistir un malalt al llit amb un robot; això és molt més difícil"); l'estancament demogràfic d'Europa i els motius polítics ("la contribució d'Europa al desenvolupament del nord d'Àfrica per mitjà de l'acollida d'immigrants pot ser molt important").

Si es té en compte les remeses de divises dels immigrants als seus països d'origen d'Àfrica i Amèrica, "es confirma quasi per totes parts la superioritat de les remeses sobre les ajudes oficials al desenvolupament -afirma Livi-Bacci- (...) En alguns països les remeses suposen una part equivalent del voltant del 10% del producte interior brut. (...) A més l'ajuda oficial al desenvolupament es una ajuda que no sempre arriba

al seu destí, no sempre serveix per desenvolupar un país. Moltes vegades serveix per a un partit polític en favor o en contra d'un altre partit polític, o per fins militars. Mentre que les remeses dels emigrants, almenys, són remeses que passen per un canal privat i arriben a satisfer una demanda de la població que rep aquesta ajuda".

Si bé en les èpoques més optimistes i esperançades, la Comunitat Europea preveia la concessió de Drets de lliure circulació i de lliure establiment per als immigrants regulars pràcticament en igualtat de condicions que els propis ciutadans comunitaris, posteriorment s'han anat posant en marxa restriccions en funció de les previsions econòmiques més pessimistes i, sobretot, de la crisi de valors en la major part d'Europa i (perquè no dir-ho?) la revifalla de les pràctiques violentes que es basen en el racisme i la xenofòbia.

Des del 1973 Europa ha anat avançant cap a l'abolició de les fronteres internes, però en la pràctica, aquest fet ha portat a incrementar les limitacions als drets de refugi i asil en tots els països i a dificultar també l'entrada de més immigrants econòmics. Fins i tot s'ha limitat el dret a la reagrupació familiar fins a extrems que alguns juristes consideren que contravenen la Convenció de Ginebra sobre l'estatut dels refugiats. En aquest cas està clar que la unificació de criteris i de polítiques sobre migració (que ningú no dubte que s'havien de portar a terme dins el fins fa poc dispar espai europeu), ha representat una limitació enorme per a l'entrada legal d'immigrants. De fet, el mateix estat espanyol, ha hagut de condicionar tota la seva política d'immigració (que ha existit per primera vegada a la història en els darrers deu anys) a les ordres absolutament restrictives de la comunitat.

Això no obstant, alguns països de la Unió Europea sí que han estat capaços de mantenir-se al marge de la política migratòria comuna, però ha estat gairebé sempre amb la intenció de controlar millor els fluxos i mantenir polítiques encara més restrictives que les comunitàries. En el fons hi havia sobretot una desconfiança respecte de la capacitat d'alguns altres països (com Espanya) per mantenir prou segellades les seves fronteres.

La formulació de la política europea comunitària sobre migracions és bastant clara i de fet està ben formulada des de fa anys. Es basa en tres pilars fonamentals: la política de control de fluxos migratoris (lluita contra la immigració il·legal); l'aprofundiment en matèria d'integració dels immigrants legals; i la visió de la immigració com un fenomen global lligat a les relacions Nord-Sud i, per tant, relacionat amb la cooperació internacional i les inversions productives en països tercers.

Però, fins avui, la pràctica demostra que l'escenari on més s'ha avançat el constitueix el Grup de Schengen, que conformen nou països de la Unió Europea i que s'ha encarregat únicament de coordinar i desenvolupar només el primer dels tres pilars:

el del control de les persones per part dels estats.

El mateix Parlament Europeu ha posat en evidència alguns aspectes que ha considerat negatius dels acords de Schengen: el dèficit democràtic; que es tracti d'una reglamentació intergovernamental més que no pas comunitària; l'absència d'un control jurisdiccional internacional; que el Comitè Executiu concentri els tres poders (legislatiu, executiu i judicial); la manca de protecció internacional dels sol·licitants d'asil en no estar prevista la via del recurs; la constatació que el Sistema d'Informació de Schengen no ofereix suficient protecció, assistència i seguretat jurídica; les contradiccions entre una part de l'articulat dels acords i el Tractat de la CEE; la manca de cohesió entre els acords de Schengen i altres iniciatives en que s'han fixat objectius similars; i, finalment, que es produeix una discriminació dels immigrants.

Aquesta discriminació es pot produir, segons el Parlament Europeu, per tres raons principals:

a) les qüestions relatives als estrangers il·legals i els sol·licitants d'asil es tracten juntament amb els problemes de criminalitat, terrorisme i droga. Això és degut en part al fet que els funcionaris que s'ocupen de l'aplicació dels acords pertanyen bàsicament al cos de policia i de justícia.

b) la indefensió dels estrangers als quals no s'ha admès l'entrada a un país que hagi ratificat els acords. Els acords esmentats no preveuen ni la obligació de motivació de la declaració de no admissió ni les vies de recurs contra aquesta.

c) Pel que fa a les condicions de circulació dels estrangers, els migrants establerts hauran de retre compte del seu desplaçament a les autoritats competents.

En definitiva, tant la política comuna europea com les polítiques particulars de cada estat es basen, sobretot, en la premissa de que Europa no pot assimilar més immigrants i que ha d'aconseguir la integració dels que ja viuen a l'interior de les seves fronteres. En el fons, la impressió és que Europa té por d'ella mateixa i les pròpies autoritats polítiques del continent senten com una mena de vertigen davant del buit que representa el futur de la democràcia i de les institucions.

Hi ha hagut al continent un triomf relatiu dels encara minoritaris grups nazis i un ressorgiment d'una extrema dreta organitzada que compta amb el recolzament passiu d'una part de la població.

Els europeus ténen por dels immigrants. La manera de manifestar-ho no sempre és molt explícita, però ells ho saben. L'estudi "la població immigrant a Premià de Mar" explica que "malgrat les aparentment bones relacions amb la població, els entrevistats expressen el seu malestar davant el que consideren manifestacions de racisme encobert. Al seu parer (es refereix als magrebins), la societat els jutja perillosos, perquè els seus trets físics no els fan tan òbviament identificables com els negres. La possibilitat de passar més desapercebuts, curiosament, pot suscitar la inquietud en la

societat que els acull".

Altres vegades, la preocupació que es posa de manifest per part de les poblacions autòctones de pobles i ciutats de Catalunya o d'altres indrets d'Europa és més concreta, però igual d'absurda. "És que ara volen obrir una mesquita", diuen per exemple, amoïnats, sense recordar ni els drets més fonamentals de les persones ni la nostra mateixa història de la colonització, que s'ha iniciat gairebé sempre a tot arreu aixecant el campanar d'una església sense demanar la opinió dels colonitzats.

"Europa té por. De què? Dels extraterrestres? -pregunta l'escriptor marroquí Tahar Ben Jelloun- No, dels extracomunitaris. Com són aquestes persones que tanta por li fan? Altes? Baixes? Deformes? No, són persones com vostès i com jo. Com vostès no ho sé. Com jo, sí. Què és el que fan que resulti tan inquietant? Treballen, menjen i dormen. També procreen".

III.- IMPEDIMENTS LEGALS PER A LA INTEGRACIÓ

Quan una persona arriba a un país com a immigrant econòmic està disposada a aguantar-ho gairebé tot. Però això no hauria de significar, en principi, que hagués de passar pel calvari pel que han hagut de passar molts immigrants estrangers a l'estat espanyol.

Durant molts anys, per culpa de la indefinició legal existent. Després per l'arbitrarietat, en alguns casos, a l'hora d'aplicar una normativa legal més aviat confosa en alguns punts. També pel mal funcionament de la burocràcia ministerial i de l'administració de Justícia espanyola.

El paradigma de tota aquesta "chapuza nacional" va ser el procés de Regularització de l'any 1991, i molt especialment a Barcelona. Greuges comparatius entre ciutadans estrangers que partien de situacions similars i obtenien o no, arbitràriament, el permís de residència i de treball; expedients perduts en el viatge entre Barcelona i Madrid o entre el Ministeri de Treball i la Direcció General de Política Interior; recursos i contenciosos que dormen el silenci dels justos a l'Audiència Nacional, des de fa anys... i tot el que es pugui imaginar. I, com a música de fons, la por permanent de que les tarjetes de residència, que la major part de vegades són per a un període d'un any, arribin amb molt retard i quan ja només faltin sis o set mesos per a haver-les de renovar.

I mentrestant, com és imaginable, homes i dones estrangers detinguts per la policia, internats en un centre especial per a estrangers, com preveu la Llei d'Estrangeria, durant quaranta dies; expulsats del país, o tornats a deixar anar en mig del carrer, sense "papers", a l'espera de ser detinguts alguna altra vegada. I, naturalment, tenint en compte que ser "il.legal" vol dir dormir al carrer, o en un llit en un pis amb deu o quinze llits més, pels quals es paguen fins a vint-i-cinc o trenta mil pessetes al mes, o viure en pisos en condicions inacceptables per un ciutadà "normal", i acceptant feines sense estar contractat, ni assegurat, ni probablement gaire ben pagat.

Es evident que això és justament el que es vol evitar amb la legislació restrictiva actual: que hi hagi explotació d'unes persones per unes altres. Però en aquest cas s'ha de dir que la mala aplicació de la normativa i la manca de normativa poden conduir a situacions semblants.

I també s'ha d'assenyalar que l'arbitrarietat en l'aplicació de la normativa o el fet que un Govern Civil sigui molt més dur que un altre condueix també a l'absurd. El diari "El País" del 5 de juny del 94 informava, per exemple, que molts immigrants "es queixen de que el Govern Civil de Barcelona és el més estricte de Catalunya a l'hora d'aplicar la Llei d'Estrangeria. Molts són els estrangers que han començat a canviar de província per tramitar els seus permisos de treball i de residència (...) Els governs civils de Girona i de Lleida

no posen tants impediments administratius als estrangers procedents d'Àfrica, Àsia i Llatinoamèrica per legalitzar la seva estada".

"Moltes persones, aburrides de les cues i de presentar papers i més papers a Barcelona durant anys, en idèntica situació han aconseguit legalitzar-se treslladant-se a altres províncies", ha denunciat SOS Racisme.

La pròpia administració central està impedit que es portin a terme molts processos d'integració d'una manera natural, sempre per culpa de la incapacitat de donar resposta a situacions concretes que clamen al cel. Hi ha, per exemple, una quantitat important d'adults que porten vivint entre quinze i vint anys a l'estat espanyol i no ténen permís de residència, o per que no l'han aconseguit mai (tot i haver treballat i cotitzat) o perquè l'havien tingut durant un temps però en estar en atur quan els tocava renovar els permisos no els hi han donat. D'altra banda hi ha un nombre també considerable d'adolescents i joves que, havent nascut a Espanya o havent vingut quan tenien tres o quatre anys, no han aconseguit tampoc els permisos de residència, i no diguem ja la nacionalitat.

Això fa que es donguin situacions absurdes, com que arribin a la fi de l'escolaritat obligatòria, als catorze anys, i no puguin continuar els estudis ni puguin treballar. O bé, com en el cas més absurd que conec: el d'un jove xilè que ha fet el servei militar amb l'exèrcit espanyol i ha estat president d'una mesa electoral i no se li ha acceptat mai que tingués opció a la nacionalitat.

Fins i tot, en nom de l'actual Llei d'Estrangeria, el funcionari policial de torn pot impedir a discreció que un ciutadà d'un país del Sud creui la frontera espanyola per passar uns dies amb la família, o per assistir al casament de la filla (com jo mateix he pogut constatar), basant-se simplement en l'apreciació d'insolvència d'aquesta persona, independentment de que hi hagi qui es faci càrrec del seu manteniment mentre estigui al nostre país. I, en aquests casos, de res no han servit ni les actes notariales, ni la presència d'un advocat de la família; els estrangers "no rics" han hagut de retornar al seu país, a vegades en el mateix avió en que havien arribat, sense poder-se defensar i ni tan sols haver saludat a uns amics o parents que feia anys que no vèien.

———— Cap a un estatut de resident permanent ————

La normativa general que regula els drets i llibertats dels estrangers a l'estat espanyol està establerta en la Llei Orgànica 7/1985 de 1 de juliol, més coneguda per Llei d'Estrangeria. I, diuen els entesos, les limitacions i restriccions de l'esmentada normativa estan contingudes sobretot en els Reglaments d'Aplicació posterior, de data 26 de maig i 26 de juny del mateix any. Una llei posterior, del 22 de febrer de 1989, estableix els mitjans econòmics que han d'acreditar els estrangers per efectuar la seva entrada a Espanya. Però com que la normativa diu que el funcionari ha

d'apreciar que hi hauran mitjans suficients la discrecionalitat està servida.

La Llei d'Estrangeria fixa la durada del permís d'estada, que no pot excedir de tres mesos, i els tipus de permisos de residència segons que es tracti de ciutadans que pensen o no pensen treballar a l'estat espanyol. En el primer cas es contempla un permís inicial que pot anar dels tres mesos als dos anys; un permís ordinari amb validesa màxima per a cinc anys pels qui desitgin fixar la residència a Espanya i acreditin la permanència durant més de dos anys i permís especial amb validesa màxima de deu anys per als qui reuneixin determinats requisits tals com éser jubilat, tenir un o una cònjuge espanyol/a o ser llatinoamericà, portuguès, filipí, andorrà, equatoguineà o sefardí.

La concessió dels permisos de treball es podrà supeditar a la demanda laboral dels ciutadans espanyols, prèvia oferta pública de treball, no podent obtenir qui contracti un immigrant els beneficis fiscals o d'altres tipus fixats per a la promoció de treball. A més, l'empresari que contracti un estranger ha de pagar, d'entrada, una quantitat adicional de quaranta mil pessetes que no pagaria per contractar un espanyol.

A tot això, com ha escrit l'advocat Llorenç Olivé al "Notícies de Càritas", "hi hem de sumar el grau de descoordinació que entre els diferents organismes hi ha sobre la matèria. Així, ens podem trobar que la Direcció Provincial de Treball concedeixi un permís per exercir relació laboral, però posteriorment el permís per poder residir al país que ha d'expedir la Direcció Provincial de Policia es demora en el temps, fent perdre l'oferta de treball del ciutadà estranger que ha seguit els passos correctament, però que per la inoperància de l'Administració no podrà tenir una residència regular".

"Tot això fa difícil -afegeix Llorenç Olivé- la incorporació d'aquestes persones a la nostra societat i que puguin sentir que tenen els mateixos drets i deures que els originaris del país. Per tot això, cal canviar l'aplicació de la Llei d'Estrangeria, tot i que per aconseguir-ho s'haurà de canviar la mentalitat de tots els governs dels països del Nord, perquè la limitació d'entrada de treballadors estrangers ja no la marca la política d'un estat, sinó l'opinió conjunta dels països industrialitzats. I si s'ha de fer una altra llei, enlloc d'una llei d'estrangeria caldrà fer una llei d'immigració, perquè es pugui preveure la plena incorporació d'aquests treballadors a la nova societat que els acull, amb igualtat de deures, però també de drets".

També des de Càritas, Joaquim Giol ha suggerit que "ha arribat el moment d'acordar un pacte institucional per la immigració" (La Vanguardia, de juny de 1994). "La política global d'immigració -apunta Giol- s'ha de construir sobre la previsió i el consens, amb l'objectiu darrer de la obtenció de la condició de ciutadà per als immigrants que resideixen al nostre país. La previsió és necessària i possible donades les

característiques del fenomen immigratori i s'ha d'evitar que la immigració, que respon a causes estructurals i genera alguns problemes d'ordre social i polític, es converteixi en un problema en si mateixa. I el consens, no solament entre les forces polítiques de l'arc parlamentari, sinó també entre els agents i les forces socials, ha de permetre que les polítiques que s'han de desenvolupar no siguin excessivament traumàtiques, ni per la societat d'acollida ni per als immigrants, procedents de cultures molt diverses i que ténen la voluntat d'arrelar-se entre nosaltres".

En aquest sentit, les vuit Càritas diocesanes de Catalunya i la mateixa confederació de les Càritas espanyoles han fet seva una proposta de Girona, que han elevat al Govern central i que té possibilitats reals de ser aprovada algun dia com a normativa legal.

Es tracta d'una proposta positiva de modificació del Reglament d'aplicació de la Llei d'Estrangeria, que ha tingut un dictamen favorable per part d'experts en Dret Administratiu. Es tracta d'una lectura oberta de la Llei que afavoreix la integració dels estrangers, donant-los estabilitat i facilitant la renovació dels permisos de residència.

Pel que fa als permisos de treball, es demana la supressió dels d'àmbit geogràfic i sector laboral determinat, a causa de la mobilitat laboral a que es veuen sotmesos cada cop més els treballadors estrangers.

Càritas ha proposat concretament la concessió d'un permís inicial d'un any (com fins ara, però amb una tramitació més ràpida, ja que hi ha qui està rebent el permís o la renovació quan ja és a mig any de caducar). Això seria quan hi hagués una oferta ferma de treball. Després, el segon permís ja seria per dos anys i el tercer, per tres anys. Així s'arribaria, en sis anys, a l'estatut de resident permanent. A partir d'aquest moment, els immigrants se sentirien ja membres gairebé de ple dret de la comunitat d'acollida, sense haver de replantejar-se constantment si tenien o no voluntat de continuar residint i treballant al país.

IV. - El mite de la multiculturalitat

En parlar i escriure d'immigració estrangera a Europa, es fa obligat de parlar d'integració i, sobretot, definir aquest mot i també els criteris sobre els que hem de treballar en aspectes clau, com ara l'assimilació (o assimilisme), la segregació (política, social, cultural...), la multiètnicitat, la multiculturalitat (o multiculturalisme) o la interculturalitat.

El debat sobre aquestes qüestions resta obert i em sembla fonamental, per més que probablement a la major part de la societat li sembli aburrit i inútil. De cara a saber com cal plantejar les polítiques sobre immigració, i més al nostre abast el treball social, cultural, associatiu, etc. amb les persones immigrades, és clau saber cap a on creiem que cal anar. Encara que potser no trobarem mai una solució unívoca.

Abans, però, d'entrar en aquest debat, que permet múltiples opcions i punts de vista, cal insistir en que prèviament convindria que les autoritats es definissin també a través de les lleis per un model d'immigració. "Només a partir de la premissa de considerar l'estranger ciutadà, encara que estranger, amb tots els matisos que això introdueix, és possible plantejar-se la integració (...) La integració s'ha revelat ja en els països de més llarga tradició com a receptors d'immigració una de les qüestions clau per a la pau social i cal abordar-la com a mínim amb la mateixa intensitat que es dedica al control de fluxos (...) El problema principal que es percep quan la normativa espanyola d'estrangers és aplicada, és que aquesta es pensa en funció de la finalitat del control de fluxos, de manera que els permisos, les seves renovacions i la mateixa expulsió són instrumentalitzats més enllà de les seves finalitats pròpies com a mecanismes d'una política de control de fluxos ex post (...) La situació actual comporta un no ben calculat efecte de retorn d'inestabilitat social que les nostres societats d'acollida no es poden permetre." (Seminari sobre Normativa Jurídica i Immigració, Barcelona 1992).

El comissionat de l'Alcaldia de Barcelona per a la defensa dels drets civils, en un informe sobre la Immigració Estrangera a Barcelona publicat el desembre del 93, posa en evidència també la importància del marc legislatiu per a facilitar la integració:

"L'experiència generalitzada dels països d'Europa posa de manifest que la immigració no és un fenomen transitori. La vocació de permanència -més enllà fins i tot dels projectes inicials dels immigrants- és un fet que no sembla que hagi de canviar en un termini previsible a partir dels desequilibris demogràfics, econòmics i polítics que la generen. Les legislacions promulgades sobre una prevista transitorietat -la figura del "treballador convidat"- es mostren inadequades en la pràctica per a regular el fenomen i no aconsegueixen els seus objectius i ocasionen, com a conseqüència, dificultats afegides per a la integració dels immigrants estrangers".

S'insisteix molt en l'oportunitat de recollir l'experiència recent del nostre país en matèria d'immigració interior. Avui, de fet, tres de cada quatre habitants de Catalunya ténen avis, pares o mares que han immigrat en aquest mateix segle XX o bé ells mateixos són immigrants.

Però si aquesta experiència pot ser útil, no és del tot extrapolable. Com assenyala el professor Gentil Puig a la segona Escola d'Estiu de Girona sobre Interculturalitat, "sembla que l'experiència acumulada gràcies a la integració de la immigració interna de l'estat espanyol no sigui automàticament o fàcilment transferible al cas de la integració de les noves immigracions, d'orígens, certament, molt diferents. En els casos de la immigració interior, hi havia uns factors culturals comuns -com la llengua castellana i la religió catòlica- que ara ja no es donen en els nous immigrants, de llengües àrab i africanes -com el woloff, el mandinga o el diola- i de religions diferents -islàmica o animista. Direm, en conclusió, que el model d'integració català que va funcionar relativament bé en el cas dels immigrants interns no està en capacitat de funcionar de la mateixa manera en la nova situació. Existeix, per tant, un motiu raonat d'inquietud" ("Sobre interculturalitat", Fundació SERGI, Girona 1991).

Però també és cert que aquesta inquietud, a casa nostra, s'està concentrant sobretot en una part encara reduïda de la població immigrant: els musulmans, i més concretament els àrabs musulmans, perquè els negres, els filipins i els llatinoamericans s'amotllen molt millor als costums europeus.

Tant l'islam com la pròpia cultura àrab són prou forts i se senten prou prepotents com perquè siguin molt necessaris el coneixement i el reconeixement mutus, amb la resta de cultures amb que hagin de conviure, de cara a desmuntar mites i recels i a acceptar-se sense prejudicis. Malauradament, la història llunyana i fets recents com la guerra del Golf i la de l'ex-iugoslàvia no afavoreixen aquest clima ideal. El racisme i la intolerància d'alguns europeus i la difusió d'actes vandàlics contra immigrants i refugiats, també ha provocat la radicalització de posicions culturals i religioses d'origen d'una part dels immigrants, especialment entre joves aturats que viuen en barris perifèrics de grans ciutats europees.

Malgrat tot, res d'això no impedeix que el debat resti obert. La Unió Europea s'ha pronunciat per la integració més que no pas l'assimilació, però això no treu que en l'interior dels seus estats membres es duguin a terme polítiques diferents i fins i tot contraposades, almenys en la seva formulació. Però, per al secretari general del Consell d'Associacions d'Immigrants a Europa, Taha Mellouk, aquestes polítiques europees, tot i ser diverses, estan marcades sempre pel seu "caràcter d'exclusió, amb la característica fonamental comuna de mantenir a les poblacions immigrades fora del procés de decisió política i, en conseqüència, en situació de segregació política, social i cultural". Segons Mellouk, "uns es defineixen partidaris de la multiculturalitat, de la multietnicitat, del dret de les minories a reglamentacions i

disposicions de discriminació positiva. És el cas del Regne Unit i una mica d'Holanda. D'altres defensen la integració individual, republicana, que no reconeix la igualtat de tracte més que als ciutadans individualment i no a les minories ètniques", però en definitiva, segons ell, tots serien marginadors (Jornades sobre Politiques Socials i Immigració a Europa, Barcelona maig de 1992)

Al llarg de la història s'han donat diferents tipus i graus d'integració de les diverses manifestacions culturals. L'assimilacionisme, que subratlla exclusivament la unitat de la comunitat nacional, rebutja qualsevol manifestació de diferència; el segregacionisme proposa la desigualtat de drets i d'oportunitats d'uns determinats col·lectius respecte d'altres i s'ha aplicat en alguns estats amb l'objectiu declarat de preservar la "puresa" de les cultures originàries. A grans trets, ambdós conceptes es podrien identificar, en la vessant cultural, amb certs tipus de multiculturalisme, ja que implicarien l'acceptació de que les diverses concepcions sòcio-culturals no han de mantenir relacions mútues, sinó viure en compartiments estancs.

Com assenyala el Pla Interdepartamental de la Generalitat, "mentre l'assimilisme i el multiculturalisme tenen connotacions d'immobilisme, el concepte d'interculturalitat és un concepte actiu. El seu dinamisme està relacionat amb el procés d'interacció i d'interconnexió de tots els membres que conformen una societat (...) La integració constitueix un punt d'equilibri entre una actitud endògena i una actitud exògena de la societat receptora vers l'immigrant. Una societat que s'aferra a actituds endògenes es replega en si mateixa i s'impermeabilitza de tot tipus d'influències externes. D'altra banda, una societat exògena es caracteritza per un alt grau de porositat vers les influències externes, fins al punt que queden amenaçades les seves particularitats o identitats pròpies".

Integrar en una societat desintegrada

En el seu darrer llibre, "Europa ante el espejo" (Barcelona, 1994), l'historiador Josep Fontana intenta desmuntar l'entramat d'idees que ha justificat tradicionalment l'exclusió. Un entramat "del que és peça essencial aquella visió de la història que legitima la superioritat dels europeus en nom del seu paper com artífexs d'un progrés universal i que pretén convertir-nos a tots en còmplices nats de tots els seus abusos, sobre la base d'amagar-nos que aquest suposat progrés s'ha fet a costa també de la major part dels europeus".

Per això, "quan parlem d'integrar els immigrants en la nostra societat, hi ha un conjunt de qüestions que ens assalten: és la nostra societat un conjunt unànime? és un conjunt prou unit per integrar-los-hi? és que no està profundament desintegrada, la nostra societat? i, si és així, què voldrà dir, llavors, integrar-los? on se'ls haurà d'integrar? (...) Potser seria hora de començar a reivindicar el dret a la diferència. Gent d'altres races, provinents d'altres cultures, vénen amb les seves diferències, a les quals nosaltres demanem que

renunciïn, en un procés més o menys llarg, però al final del qual esperem que es tornin com nosaltres." (Josep M. Terricabras, "Sobre interculturalitat", Girona 1991).

Contra el dret a la diferència, portada a l'extrem, es va pronunciar obertament el catedràtic de Sociologia Salvador Giner, en el marc de les Jornades sobre Polítiques Socials i Immigració a Europa, del maig del 92. Salvador Giner va saber estar, com és habitual en ell, molt provocador, però és cert que va desmuntar des d'una òptica no conservadora, per primer cop en el nostre país d'una manera tan contundent, el mite del multiculturalisme.

La tesi de Giner va ser que la convivència de moltes cultures diverses, en una societat-mosaic, sense cap element que les aglutini és una bomba de rellotgeria que pot explotar en qualsevol moment. "O hi ha un cert grau d'assimilació (i sé el que estic dient, encara que no agradi a determinats polítics amants de la retòrica), o es cau en l'exaltació d'una mena de reverència per l'etnicitat que a Europa està fomentant la discriminació (...) Seria caure en actituds piadoses no reconèixer que els qui vénen de fora i troben una societat en marxa han d'acceptar un cert grau d'assimilació. Han d'admetre un cert grau d'aculturació. Assimilació significa avanç que res reduïr el multiculturalisme a nivells acceptables i convertir-lo en pluralisme civilitzat".

Giner va reivindicar el pluralisme cultural "que permet una major integració i es fonamenta en la cultura política de la tolerància i en una cultura de ciutadania". La pertinença com a ciutadans a una comunitat política és el que avui pot aglutinar, segons ell, els diversos habitants d'un país europeu, siguin originaris d'aquí o de la perifèria. "Si no tenim societats amb una ciutadania, amb una Constitució, amb certs valors com els drets civils, els drets humans, que siguin un marc de referència per a tothom, afirmant clarament que en això no som relativistes, hi han certs principis, certes lleis, que han d'aplicar-se a tothom, si no fem això no podem tenir una societat avançada. El relativisme és un dels pitjors mals de la civilització de finals del segle XX".

Segons Giner ha arribat l'hora de "començar a pensar si volem multiculturalisme, entès com a societats paral·leles (amb els seus ghettos i els seus universos diferents) o un pluralisme cívic i polític, per al qual se suposen certes polítiques socials i culturals molt específiques, d'integració mútua entre la societat receptora i els col·lectius d'immigrants". Per a Giner hi ha uns mínims occidentals que els immigrants han de respectar si volen venir a viure aquí, "i això ha d'existir a l'escola, a la llei i als tribunals". "Hem legitimat la diversitat, la qual cosa em sembla molt bé, però el cost de legitimar-la en excés i no pensar en l'interès comú i en la civilització universalista, pot portar a un neo-tribalisme (encara que pugui semblar alarmista) i més val avançar-se a la situació que no pas actuar pressionat per ella".

Aquest discurs de Salvador Giner (malgrat un cert excés verbal

quan es va referir a un suposat perill de "balcanització" de les societats europees) va representar per a algunes persones que estant treballant amb col·lectius d'immigrants un punt de retorn de determinades actituds potser un pèl massa ingènua i, en la meua opinió, ha obligat a algunes entitats a marcar distàncies amb els que encara continuen defensant la viabilitat de la multiculturalitat com a coexistència pacífica de múltiples cultures en paral·lel.

Potser el més interessant d'un discurs com aquell, en aquell moment concret, va ser el de posar en evidència que no necessàriament ens hem d'acostar a la immigració ni acomplexats ni prepotents. Fins no fa tant de temps, algunes entitats semblaven adoptar actituds acomplexades davant dels immigrants, com intentant fer-se perdonar la seva part de culpa davant la prepotència de la major part de la societat enfront els immigrants. És cert que la immensa majoria d'europeus o de catalans pensa que la seva cultura és superior a la dels immigrants de països del Sud, però també és cert que hi ha àrabs que ho pensen de la seva cultura i desprecien allò que ve d'occident. En tot cas l'interès per la diversitat i la valoració de la diferència no arribarà mai si no hi ha un veritable contacte i una coneixença mútua.

I tot això és cert que occident ho pot fer des del reconeixement dels seus valors universals, que prou que ens ha costat d'assumir-los i, en el cas de Catalunya, d'integrar-los i fer-los respectar com a element irrenunciable en el nostre ordenament jurídic i social. En la defensa i, perquè no?, en el perfeccionament d'aquests valors universals hi podem implicar també als propis immigrants, que en poden sortir molt beneficiats d'aquest contagi.

Precisament, en una enquesta que es va passar a un grup d'immigrants (homes i dones) magrebins que participaven en un seminari internacional sobre Migracions i Cooperació al Marroc, un dels valors que apreciaven més de les societats europees era la llibertat de que gaudien i la possibilitat de promoció de la dona, malgrat totes les limitacions. Seria una llàstima que renunciéssim nosaltres mateixos a aquests elements definidors de la nosatra civilització, per més que estiguem encara lluny de que la universalització dels drets humans sigui una realitat per a tothom; en tot cas, sempre serà millor aprofundir en aquest terreny que no pas renunciar-hi. I tampoc no podem permetre que hi renunciïn alguns immigrants "a priori" només perquè les seves cultures d'origen entrin en contradicció amb algun d'aquests drets universals a casa nostra.

En la meua opinió, quan ens estem referint a uns col·lectius tant diversos com són els immigrants del Tercere Món a Catalunya, que entre tots no passen de l'ú per cent de la població, més que de l'amença que poden representar ells per nosaltres crec que hem de veure com els hem de protegir nosaltres a ells. Amb unes lleis que no els afavoreixen, amb una llengua que d'entrada desconeixen, amb la inestabilitat legal, laboral, escolar... en que han de viure i amb els pocs recursos econòmics i de tota mena amb els que s'han de

conformar, penso sincerament que la immigració estrangera no és avui cap amenaça per a Catalunya. Excepte si no evitem que es repeteixi l'exclusió que els immigrants han patit en altres països d'Europa; no com a immigrants, sinó com a pobres i fins i tot com a marginats. Europa ha tingut i continua tenint els seus ghettos i no hi ha res que separi més les cultures que els ghettos. Som a temps d'evitar-ho, especialment tenint en compte que, ens agradi o no, el control de fluxes està funcionant i les fronteres estan més tancades que no caldria.

La interculturalitat és possible, però em temo que és cert que s'ha de basar en l'evidència de que les minories (que no solament són minories ètniques, sinó també minories de poder) han d'acceptar un cert grau d'assimilació. Però d'assimilació a una cultura oberta i plural que tampoc no és estàtica i que els catalans tampoc no podem pensar que sigui exactament "la nostra" en un sentit immobilista.

Dediquem-nos doncs a sentar les bases per a una convivència pacífica i enriquidora, per a viure el fenomen de la immigració no com un problema sinó com un repte que ens pot fer molt més rics en molts aspectes. Hem d'educar en la diversitat des del convenciment de que tots som iguals en dignitat i que tenim elements comuns que són els que hem de ressaltar, hem de respectar les diferències, però integrant-les en una cultura comuna. En definitiva, conviure en la igualtat, respectant les diferències.

V.- Problemes específics de la dona immigrant

Hi ha pocs homes estrangers que emigrin només per acompanyar la dona o la família. En la majoria de casos, o bé és l'home qui arrossega a la família cap al nou país de residència (quan ho pot fer) o bé es queda al seu país mentre la dona guanya diners pel seu compte treballant a Europa.

En el cas de les dones, moltes vegades es veuen obligades a emigrar per imposició dels marits, però sense haver-se plantejat mai elles mateixes un projecte de vida a l'estranger. Això no vol dir que els marits hagin pogut triar lliurement el seu camí, ja que l'emigració es deu gairebé sempre a la impossibilitat d'obrir-se camí en el país d'origen. Però en tot cas, si la majoria d'homes ténen una capacitat de decisió, encara que sigui limitada, normalment les dones que es reuneixen amb els marits immigrants o que emigren amb ells no solen decidir res per elles mateixes.

Des del punt de vista psicològic i de "xoc" cultural, els problemes més grans que planteja l'emigració solen donar-se justament entre les dones, i especialment entre les que ténen poca formació i poca capacitat de promoció. I no podem oblidar que comparativament el conjunt de població immigrant femenina té un nivell de formació bastant més baix que el dels homes. A Catalunya, la població immigrant que no ha estat mai escolaritzada o que no va acabar els estudis primaris és d'un 48% entre els homes i d'un 67% entre les dones.

Naturalment, però, no és el mateix pertànyer a una cultura o a una altra, ni tampoc, com deia abans, haver vingut expressament amb la intenció de treballar o solament per tirar endavant una família. I no és el mateix pertànyer a una cultura que veu bé que la dona es relacioni amb els veïns o a una cultura que exigeix que no surti de casa.

~~Per tant cal dir que~~ ^{La impenitència} en línies generals, tenint en compte la literatura que he pogut veure al respecte i sobretot l'experiència i les estadístiques de Càritas i que fins ara de Filipines i de Llatinoamèrica en general han vingut més dones que no pas homes. Potser perquè saben que on hi ha més feina és al servei domèstic i aquest és un sector reservat tradicionalment a les dones. I les estadístiques oficials indiquen que les dones representen actualment el 32% dels treballadors estrangers documentats, sense comptar l'alt índex d'indocumentades que hi ha entre les dones (el servei domèstic i altres feines reservades a les dones han estat sempre sectors laborals proclius a la irregularitat legal). Tot plegat no treu que, al cap d'un temps les dones aparellades intentin aconseguir la reagrupació familiar per als marits i l'home acabi buscant treball per aportar alguns diners a l'economia familiar.

Prèviament a tot aquest procés hi ha hagut per a moltes dones un desengany molt fort. Per exemple, filipines o peruanes o xilenes... que havien cregut que podrien trobar feina "legal" en les activitats laborals per a les que elles estaven

preparades, doncs moltes ténen títols d'infermeres, d'assistents socials, de mestres... o fins i tot de metges, i al final s'han de conformar treballant en el servei domèstic o cuidant malalts vells en domicilis particulars i moltes vegades sense tenir permís de residència (i per tant sense contractes ni assegurances socials) durant anys.

Segons la Direcció General de Migracions, els col·lectius més nombrosos entre la immigració femenina a Espanya són els de les marroquines, les dominicanes, les argentines, les filipines i les peruanes.

Per a totes les immigrades, els problemes burocràtics i legals i les males condicions en que sovint han de treballar els creen moltes angoixes. Angoixes que s'agreugen amb un sentiment de culpabilitat entre aquelles dones que han deixat fills molt petits amb el marit o amb altres parents en el seu país d'origen; o bé entre dones que han vist com s'endeutava la família durant anys per pagar-li el bitllet fins a Europa (a la República Dominicana és habitual que les famílies hipotequin la vivenda en mans de màfies especialitzades i no les puguin recuperar si la filla o la dona emigrada no reuneix aviat prou diners per retornar dues o tres vegades la quantitat que els havien prestat).

He conegut algunes dones que no han pogut suportar tantes pressions psicològiques i han caigut en depressions molt fortes o bé han optat per tornar a casa, malgrat les dificultats de tota mena que això suposava.

El cas de les dones marroquines i magrebines en general és bastant diferent, ja que com he dit és molt estrany que siguin elles les que prenguin la determinació d'emigrar. Normalment arriben aquí quan el marit ja hi porta uns anys i ja està mitjanament instal·lat. Fins ara ho han fet més irregularment que no pas regular, ja que les autoritats espanyoles han impedit sistemàticament l'aplicació del dret a la reagrupació familiar. Només dintre de l'any 94 s'ha obert un període temporal per sol·licitar permís per les reagrupacions de les famílies d'immigrants, però amb criteris força restrictius. Una part de les famílies s'hi han pogut acollir, però no pas totes. De manera que les cònjuges i els fills continuaran essent una part molt important del total d'immigrants irregulars del país.

La dona magrebina i també una part de les dones negres africanes ténen molts números per haver-se de quedar a casa, sense poder-se relacionar amb gent d'aquí i restringint el seu cercle a la família més directa i a algunes altres dones del seu país. He conegut algunes dones marroquines, per exemple, que portaven sis i set anys a Barcelona sense haver sortit pràcticament de casa.

Aquest tancament es fonamenta moltes vegades en motius religiosos i culturals, però també pel fet de que moltes de les dones que arriben a casa nostra com a immigrades provenen de zones rurals i molt pobres on la dona té més assumida la reclusió en el domicili conjugal i la subordinació absoluta al

pare, al germà o al marit. De fet, encara les dones magrebines continuen necessitant el permís d'algun mascle per fer qualsevol tràmit legal al seu país o que depengui del seu consolat. —

Això no treu que hi hagin també entre nosaltres dones que procedeixin de medis urbans o que hagin rebut una formació més semblant a la nostra i estiguin més promocionades, però són minoria.

El que sí que està canviant és la mentalitat de les nenes o noies joves que han nascut aquí o que porten anys rebent l'impacte de l'educació occidental i dels mitjans de comunicació. I d'altra banda, no podem obviar com afecta a la manera de pensar i als esquemes de valors la formació que moltes dones adultes estan rebent o han rebut en cursos d'alfabetització i en cursos de promoció de dones.

Probablement no sempre es valora prou aquest impacte, que no forçosament ha de ser positiu en tot. En primer lloc, perquè a vegades partim de l'apriorisme de que la nostra cultura és millor i, sobretot, és sempre més favorable per a totes les dones. I més concretament podria ser que ens equivoquéssim en voler imposar els nostres ritmes per a dones que procedeixen d'una cultura tant diferent i amb una concepció del pas del temps tant més rica.

Cal acceptar que iniciar el procés de formació de grups de dones d'altres cultures és acceptar el risc que algunes descobreixin unes potencialitats que no sempre està prou clar que puguin arribar a desenvolupar lliurement; almenys en l'estret marc de la família. Per això s'ha de pensar en el després quan s'inicia la promoció. Moltes vegades les dones assumeixen la necessitat i la bondat d'uns canvis que no forçosament assumiran igual de bé els marits ni la resta d'homes de la família.

Això ho he pogut anar observant en els cursos de promoció de dones marroquines que fem a Càritas, o en altres cursos no específicament per a marroquines que es fan també des d'aquesta i des d'altres entitats. Aquests espais de promoció personal són molt importants per a les dones, perquè moltes és el primer cop que es poden trobar i comunicar amb persones que viuen situacions semblants, i és el primer cop que es poden expressar lliurement. Però també és cert que, per primera vegada, es plantegen opcions i recursos de tota mena que els eren desconeguts. Ja no parlo solament de l'alfabetització o aprendre a manejar els diners, o aprendre a comprar tenint en compte els preus i els productes de temporada, o l'assistència sanitària, o la planificació familiar, o aprendre a menar una casa com ho fem aquí, etc. És tot aquest conjunt d'aprenentatges que és viscut d'una manera tan impactant per aquestes dones que a vegades és font de conflictes en la parella i a l'interior de la família.

El Pla Interdepartamental de la Generalitat assenyala que "és important observar la diferència entre el nombre de persones estrangeres en situació de separació o de divorci, en comparació amb les persones autòctones en aquesta situació".

Segons els redactors del Pla això pot ser degut, entre altres raons a que "les parelles se separen o divorcien a Catalunya, a causa de les tensions i als canvis sorgits en els processos d'adaptació que comporta la integració a una nova societat". Els redactors assenyalen també, però, que una altra raó pot ser que alguns separats o divorciats als països d'origen emigrin a causa d'aquesta circumstància.

L'intent de perpetuar Catalunya ancestral.

Un altre aspecte a tenir en compte pel que fa a la situació de les dones immigrants és l'intent dels pares de perpetuar en les filles els esquemes i costums ancestrals, sobretot religiosos i culturals; fins i tot quan amb els fills mascles no donen tanta importància a aquest fet.

Això es pot constatar en la menor importància que molts pares donen a la formació i a l'escolarització de les seves filles, a que les deixin sovint cuidant germans menors a casa, encara que això les impedeixi d'anar a escola o que simplement no les escolaritzin o les facin abandonar l'ensenyament abans de l'edat legal. També continua passant encara que algunes nenes es casin a l'estiu, durant les vacances, en el seu país d'origen.

Aquestes evidències de discriminació de la dona plantegen qüestions que no sempre ténen respostes fàcils. De fet s'han registrat a tota Europa debats molt forts sobre quin ha de ser el grau de comprensió i d'acceptació de determinats costums ancestrals que, essent habituals en altres contextos culturals xoquen de ple amb les normes socials i fins i tot amb l'ordenament legal dels nostres països.

Salvador Giner ha recordat dos casos molt seguits temps enrera per la premsa europea: el de l'apunyament d'una noia d'origen paquistaní a Gran Bretanya perquè es va negar a casar-se amb l'home que li havia assignat la família, i el de la prohibició d'assistir a l'escola pública, a França, amb un "shador" a una nena d'origen magrebí.

A Catalunya, els casos més comentats a la premsa i que han tingut més repercussió a tots els nivells han estat els de la mutilació dels òrgans sexuals de nenes musulmanes.

Aquestes pràctiques ténen sens dubte una raó de ser en el seu context. El llibre "Inmigración en España: femenino y plural" ens recorda que: "per dur que resulti constatar-ho, en l'actualitat 70 milions de dones pateixen mutilacions parcials o totals dels seus òrgans sexuals abans de la pubertat. En la darrera dècada, més de 100 milions de dones han mort prematurament en els països no avançats, com a conseqüència de les marques de discriminació".

Aquí, fins i tot el Parlament de Catalunya ha instat per unanimitat al Govern que erradiqui les pràctiques rituals de mutilació dels òrgans genitals femenins; però, fins ara, els tribunals han considerat que aquestes pràctiques responen a unes raons de tipus cultural i, en una interpretació de

discriminació positiva de la llei, s'han negat a processar les mares responsables d'aquestes pràctiques, tot i el perill que per a la salut de les filles havia representat les males condicions sanitàries en que s'havia realitzat l'extirpació.

L'antropòloga Adriana Kaplan, que s'ha erigit en una de les més obertes defensores de la llibertat de determinades comunitats immigrades per mantenir les seves tradicions, ha explicat que "en el seu medi natural, la tribu, l'ablació era menys traumàtica del que ens imaginem. Tenia un significat de neteja i es practicava normalment abans que aparegués la primera menstruació". I l'antropòleg Josep Barnadas també ha explicat que la mutilació "era clarament una cerimònia d'iniciació, un ritual desitjat i ben acceptat per les nenes perquè en cas contrari serien considerades no aptes, diferents, alienes a la comunitat".

La periodista Milagros Pérez Oliva escrivia a El País del 7 de març de 1993 un interessant article sobre la qüestió en el que posava de manifest que "les mares que han viscut les tradicions se senten obligades a transmetre-les. Però per a les seves filles, aquestes nenes de set, nou anys, que van a l'escola, es vesteixen com les nenes espanyoles, llegeixen els mateixos contes i veuen els mateixos dibuixos animats, el poblat és ja un referent remot, i el ritus de la iniciació, quelcom que probablement no poden comprendre. (...) Les associacions d'africans han recomanat als seus membres no efectuar ablacions aquí, per evitar problemes amb la justícia".

I en Quim Monzó, en un article a El Periódico del 25 de març de 1994, escrivia: "Hi ha també un racisme formalment antirracista. Es manifesta, per exemple, en allò de les ablacions de clitoris. Cada any, a Catalunya, a una xifra indefinida però alarmant de nenes els tallen el clitoris. A Mataró, a Girona, a Roses, a Banyoles, a Barcelona. Són amputacions habituals entre la població musulmana de Catalunya i es duen a terme amb el bonic propòsit de que les dones no sentin cap tipus de plaer sexual al llarg de la seva vida. Els codis penals espanyol i gambià (de Gàmbia són la major part de pares que practiquen l'ablació) castiguen el fet. Però els jutges espanyols, comprensius (¿), els exculpen. Discriminatoriament: perquè si l'agressor hagués estat francès, asturià o reusenc, l'haurien condemnat immediatament. Doncs bé: poquíssimes persones censuren aquesta monstruositat. I, en els anys que fa que dura, no he sentit a cap dirigent antirracista dir en veu alta i clara que -contra el que opinen certes associacions africanes- amputar clitoris no és cap dret, ni dels immigrants africans ni de ningú. Les frases justificatòries són sempre semblants: Hem d'entendre la seva cultura o Occident ha d'acceptar les seves tradicions. Entendre i acceptar què? Que unes persones violentin a unes altres impunement?".

I Monzó acabava afirmant: "Colocar la tortura -per molt ancestral que sigui- per sobre dels drets humans es abjecte. Perquè les nenes a les que amputen els clitoris són, abans que blanques, negres o de color de gerd, persones. Callar davant

d'això també és racisme, encara que els qui callin portin la solapa plena de pins antirracistes".

És el que volida dir Salvador Giner quan afirmava que "si som relativistes... en aquest cas, benvolguts amics, estem sumits en un món de múltiples codis morals i de múltiples codis legislatius (...) i hem de pensar en l'interès comú d'una societat sencera i no en els interessos particulars".

De tota manera, tot i reconèixer el perill d'acceptar múltiples codis morals i legislatius i fins i tot la impossibilitat legal de fer-ho en alguns casos, crec que seria massa simple pretendre acabar amb els costums ancestrals per la via de la repressió. Probablement, si algú hagués posat un recurs contra les sentències dels jutges que han desestimat la culpabilitat de les mares que van practicar les mutilacions, aquest hauria prosperat. Però l'important és no crear més víctimes inútilment. És més eficaç que els portaveus de les associacions d'immigrants entenguin que aquí hi ha un marc jurídic que cal complir i que fins i tot pot ser més positiu per a ells en molts aspectes que el compleixin. I que això mateix ho facin entendre a la resta de les comunitats.

Des de la perspectiva occidental, les mutilacions sexuals, els casaments d'infants, la poligàmia... resulten difícilment comprensibles. Però no solament per a nosaltres. Jo he sentit dir a algunes dones gambianes que elles no pensen en absolut sotmetre a les seves filles a pràctiques que consideren inhumanes i que prefereixen per a elles el tipus de vida que porten les dones d'aquí.

Com ja havia assenyalat abans, també en aquests aspectes és millor no caure ni en l'acomplexament ni en la prepotència de considerar-nos superiors. I recordar, de tant en tant, que la bomba atòmica va ser un invent occidental, o que és occident qui està traficant amb òrgans de nens vius procedents del Tercer Món, per salvar la vida dels seus infants rics.

III.- Les segones generacions, un repte crucial per Europa

"Com ha comentat en diverses ocasions l'escriptor marroquí en llengua francesa Tahar Ben Jelloun, el problema crucial que Europa haurà de resoldre al llarg de la dècada actual es el de la nova generació sorgida de la immigració, l'anomenada segona generació. Aquests joves no són immigrants, sinó que han nascut a Europa o hi van arribar quan eren nens. Això fa que experimentin un profund desarrelament respecte a la seva cultura d'origen i una marginació respecte a la nova cultura" ("Catalunya a l'Horitzó 2010).

En el cas de Catalunya evidentment el problema existeix també en forma de repte i seria un error minimitzar-lo. Però, en la meua opinió, estem més ben situats per donar-li una solució satisfactòria. D'una banda perquè ja s'ha dit que la proporció d'immigrants en el conjunt de la societat és molt menor que en altres països; d'altra banda perquè, mentre a França un fill i un nét d'un algerià continuen essent sempre immigrats, a Catalunya la identitat no es defineix tant pel ius sanguinis sinó en funció d'una cultura amb molta més tradició de mestissatge.

Ara bé, els perills d'exclusió i de marginació hi són igualment, així com els de radicalització de la societat i el posicionament més favorable a les actituds de rebuig. Per això és especialment lamentable que la normativa legal i la pràctica administrativa estiguin posant tantes traves a la regularització de nens i nenes nascuts aquí o que hi són des dels tres o quatre anys.

Les dades més actuals sobre l'escolarització de la població estrangera a Catalunya i sobre el naixement de fills de mares no catalanes, posen en evidència que en pocs anys ha augmentat molt la presència de fills d'immigrants.

"Gairebé un de cada cinc estrangers residents a Catalunya tenia, segons el padró de 1986, menys de 16 anys (exactament el 18,3%), la qual cosa és indicativa del grau d'assentament de nuclis familiars, i un índex d'estabilitat en la permanència de la població estrangera al nostre país", indica el Pla Interdepartamental de la Generalitat. Avui, de totes maneres, ha augmentat molt el nombre i la proporció de nens i nenes immigrants.

Aquestes segones generacions rebutgen tot sovint la cultura dels pares o, en el millor dels casos, la ignoren. En el medi on viuen hi perceben un cert despreci per aquelles cultures que es consideren "inferiors" i ells mateixos arriben a despreciar els seus orígens. I, com cantava en Raimon, "qui perd els seus orígens perd la identitat". De manera que, per defensar-se, molts nens i nenes fills d'immigrats decideixen refermar la pertinença al grup començant per renunciar a la llengua dels pares i per tots aquells elements culturals que els semblen despreciables.

D'aquí al convenciment de que no voldran tornar mai més al

país dels seus pares només hi ha un pas. Generalment, el pas que fa que se sentin catalans o espanyols o francesos, més que no pas marroquins o filipins. Un pas que, d'altra banda, obliga els progenitors a anar assumint a poc a poc, amb el pas dels anys, que ells tampoc no tornaran al Marroc o al Perú, si no és que decideixen fer-ho sols, sense els fills i els néts.

Tenint en compte aquests processos, es mostra encara més absurd que un país com el nostre es negui encara, a aquestes alçades, a documentar com a residents homes, dones, nens i nenes que porten anys entre nosaltres. És la millor manera perquè no s'acabin de sentir ni d'aquí ni d'enlloc i que, en veure's rebutjats, rebutgin ells mateixos tot allò que els soni a integració.

"Pel que fa als components més joves -ha escrit la sociòloga Carlota Solé-, el grau d'integració no és res més que el producte resultant de la lluita de tensions que les diferents instàncies educatives (fonamentalment escola i família) exerceixen sobre ells i elles. És a dir, l'escola crea un distanciament respecte als valors del seu medi familiar i viceversa".

El curs 1992-93 es va produir un increment del 25,8% dels nens i nenes fills de pares estrangers escolaritzats a Catalunya. Això es deu, probablement, a que després de la regularització del 1991, quan molts pares i/o mares van passar de la irregularitat a la regularitat, van entrar a l'estat espanyol molts fills d'aquests nous residents legals.

Amb 12.672 nens i nenes fills d'immigrants comptabilitzats a les escoles de Catalunya, aquesta comunitat va passar a ser, junt amb Balears i Ceuta i Melilla, la que tenia més estudiants estrangers a les seves aules.

Per a la Generalitat, això és degut també a dos factors "que han fet que l'accés a l'escola hagi estat pràcticament total: d'entrada, la predisposició del Departament d'Ensenyament d'admetre qualsevol infant resident a Catalunya, amb independència de l'estatut jurídic dels seus pares; i en segon lloc, les estratègies familiars que no ignoren el recurs de l'escola, ni en els casos on aquesta institució està més poc arrelada en la societat d'origen (per exemple les àrees rurals del Marroc)".

Però la mateixa Generalitat fa un crit d'alerta sobre el fet que "obstacles de tipus jurídic poden abocar a un estatus inferior als alumnes estrangers. Això succeeix gràcies a la no validesa de les titulacions acadèmiques per accedir al mercat de treball en cas de situació d'irregularitat, la dificultat per accedir a l'ensenyament secundari per als alumnes incorporats a l'escola catalana amb més d'onze anys i que no hagin convalidat els cursos realitzats al seu país d'origen, i la dificultat d'homologació dels títols amb alguns dels països dels quals provenen els immigrants".

Finalment, el Pla Interdepartamental analitza el risc de fracàs escolar en alumnes de família estrangera, afirmant que

depèn, principalment, dels factors següents:

- l'ingrés a l'escola en edat avançada per a aquells alumnes provinents de sistemes educatius i culturals diferents al de l'escola catalana.
- l'estratègia familiar que atribueix baix valor a l'escola com a mitjà de promoció social, ja que la seva estratègia rau a obtenir el màxim d'ingressos econòmics a curt termini.
- la diglòssia cultural o l'efecte de subestima de la cultura familiar, derivat de la valoració exclusiva de la cultura autòctona que el nen percep a l'escola. Ara bé, cal dir que el paper que l'infant de família estrangera pugui representar pot ser tot un altre: el de pont entre dues cultures.

El Departament d'Ensenyament ha promogut fins ara la "immersió" lingüística dels alumnes estrangers amb prou èxit, encara que des d'algun col·lectiu d'immigrants s'havia demanat prioritat per l'ensenyament de les cultures i els idiomes d'origen. Aquesta proposta, que no es veu com igual de necessària per part de tots els immigrants, ha obert un debat sobre la bondat o no de concentrar en menys escoles els immigrants d'una mateixa cultura d'origen, allà on fos possible. Però no tothom ho veu de la mateixa manera. Tot tindria avantatges i inconvenients.

D'una banda, a Catalunya hi ha massa poc especialistes destinats específicament a afavorir la integració dels estrangers a l'escola. El curs 93/94 eren 98 els mestres que formaven part del programa de compensatòria, que havien d'atendre tant els immigrants de la resta de l'estat com de l'estranger. Aquests mestres, d'altra banda, tampoc no és que hagin rebut una formació específica per a aquesta tasca.

Hi ha, doncs, qui argumenta que si es concentrassin més nens de cada minoria ètnica en menys escoles, els mestres s'hi podrien dedicar més i els recursos donarien més de si (per exemple si es posés un mestre d'àrab), i els alumnes estrangers se sentirien més integrats. Per un altre costat hi ha qui diu que això augmentaria la sensació de ghetto i, sobretot, aniria en contra del concepte d'escola igual per a tothom, que és l'ideal democràtic, almenys de l'escola pública, i en contra del propi concepte d'immersió.

De moment, la realitat és que, per una banda, a molts llocs ja hi ha una concentració real d'alumnes estrangers en determinades escoles i també que, de moment, els alumnes estrangers estan majoritàriament en els primers nivells educatius.

En el Districte I de Barcelona una escola pública ha superat ja el llistó del 50% d'alumnat procedent de la immigració estrangera i en alguns barris d'altres ciutats catalanes els percentatges han arribat a ser també molt alts.

"Aquesta concentració -segons l'Informe del Comissionat pels Drets Civils de Barcelona- pot presentar alguns inconvenients que són reflex d'altres circumstàncies desavantajoses dels immigrants -coincidència a l'escola amb alts percentatges també d'infants de famílies desestructurades, amb una certa

fugida de les classes mitjanes que això pot suposar-, que resten a aquests nens possibilitats de relació amb la realitat social de la ciutat".

Aquesta concentració ha fet saltar a les primeres pàgines dels diaris alguns casos que, amb una certa frivolitat, s'han qualificat automàticament de racisme. En alguns llocs, pares de nens i nenes d'origen català s'han negat a acceptar que els seus fills haguessin d'anar a l'escola amb una majoria d'alumnes d'origen magrebi, justament en escoles situades en barris amb una problemàtica social i amb moltes mancances urbanístiques i de serveis, i en escoles on ja hi havien tradicionalment alumnes autòctons fills de famílies molt desestructurades i amb problemes d'exclusió social. I dic que les anàlisis han estat una mica superficials perquè generalment molts dels pares que s'han queixat han observat amb raó que:

1.- en escoles molt properes a les que els hi han tocat als seus fills no hi han pràcticament alumnes amb problemàtica social, quan també n'hi haurien d'haver

2.- que a les escoles que funcionen millor i que tenen menys problemes socials no sempre hi ha anat a parar qui li tocava segons la normativa de matriculació, sinó a vegades els que han fet trampes (per exemple, canviant les dades del padró o de la renda o de la situació familiar). Així, els que actuen honestament en surten perjudicats.

3.- que algunes escoles, públiques i privades, es neguen sistemàticament a matricular alumnes pertanyents a minories ètniques (també gitanos), encara que els quedin places lliures. De fet, les escoles privades concertades tenen la obligació de fer el procés de selecció exactament amb els mateixos criteris que la pública, però moltes vegades no ho fan així i seleccionen els alumnes segons els seus propis criteris.

~~Curiosament cada any, durant el període de matriculació a les escoles públiques i a les concertades augmenten, per una banda, les cues als ajuntaments i Districtes per canviar les dades del padró, d'altra banda hi ha fins i tot directores d'escola que recomanen canviar les dades de la renda i les de la situació familiar, o que accepten que es presentin impresos de matriculació per duplicat (cosa que està prohibida segons la normativa). I tot això es denuncia i fins i tot es publica però a ningú no sembla importar-li.~~

Només quan un grup de pares gosa dir que en una escola s'hi ha concentrat un nombre excessiu d'alumnes immigrants i que no volen que els seus fills se sentin forasters, aleshores s'alcen veus posant el crit al cel i tatxant-los de racistes. Però els racistes sempre són els altres; probablement una part dels qui alcen les seves veus contra el racisme tenen els seus fills en escoles privades. Avui per avui, la Generalitat té comptabilitzats 2176 estudiants magribins als centres de primària i d'EGB del sector públic i només 119 en el privat. Al BUP solament hi han 23 estudiants nordafricans en tot Catalunya, 20 dels quals en centres públics.

Estic convençut que arribarà el dia en que la gent s'adoni que la pluralitat és més bona, fins i tot, que la selecció elitista de l'alumnat. és molt més enriquidora. Però hem de ser conscients de les limitacions reals que existeixen a l'hora d'intentar la immersió lingüística o la integració cultural (de tots) amb una majoria d'alumnes amb problemes socials, amb desconeixement de la llengua, amb pautes culturals diferents, etc.

Per això haig de confessar que, contràriament al que han manifestat algunes entitats, sí soc partidari que durant uns anys s'intenti posar un límit al nombre d'alumnes amb risc de marginació dins de cada escola, com ha ~~apuntat~~^{apuntat} que pensava fer el Departament d'Ensenyament. En aquest sentit, cal apuntar que quan es parla de risc de marginació no ens podem referir als immigrants d'una manera genèrica, perquè en alguns barris de les grans ciutats hi han més marginats entre la població autòctona que entre els immigrants. Com ha manifestat Josep M. Gordillo, de la Comissió de Minories de la Federació d'Ensenyament de CC.OO, la idea de posar límits a la concentració d'escolars immigrants "és positiva com a criteri general", però "no s'han de separar famílies ni canviar els nens de barri, i cal dotar al professorat dels mitjans necessaris perquè la convivència entre alumnes resulti enriquidora".

VII. - A LA RECERCA DE FEINA, D'HABITATGE I DE PRESTACIONS SOCIALS

Està clar que encara que no sigui la única raó per emigrar d'un país a un altre, la voluntat de trobar un lloc de treball està en la base de la major part de les històries de vida dels immigrants.

La majoria ha marxat del seu país per guanyar-se la vida millor que allà i tenir més expectatives de benestar de cara al futur.

Així doncs, de cara a l'estabilitat emocional, psicològica, social, etc. com qualsevol altra persona, el que necessita un immigrant és tenir feina i habitatge, i una mínima cobertura sanitària que li permetin trobar-se bé. No cal dir que hi han altres necessitats, però poden ser secundàries. Solament després d'aconseguir aquells mínims una persona pot començar a pensar en integrar-se en una societat.

És evident que els temps actuals no són els millors perquè es pugui aconseguir donar resposta a aquestes necessitats tan elementals de les persones. No solament els estrangers ténen problemes; centenars de milers de persones a Catalunya es troben més o menys desemparades en l'àmbit laboral. Però els immigrants ho ténen, en alguns aspectes, una mica pitjor. Sobretot pel que fa a les prestacions socials.

El 20 de juny de 1994, per citar un exemple recent, la Unió Europea va consagrar a Luxemburg el principi de "preferència comunitària per a l'ocupació". Els ministres de Justícia i d'Interior dels dotze (no els de Treball) van aprovar una resolució destinada a reforçar les restriccions a "l'admissió amb finalitats laborals de nacionals de tercers països". No és que es tractés d'una novetat important, escrivia el corresponsal de El País, però significava la consagració com a política comuna.

En definitiva, el que "intentaven els ministres comunitaris és aconseguir definitivament fer realitat el seu vell somni de que "només es pugui considerar l'admissió (de treballadors immigrants del Tercer Món) per treballar temporalment a títol merament excepcional".

La resolució, en la pràctica, pretenia posar fre a un fet que ja s'havia reduït amb altres mesures coercitives unilaterals de cada un dels estats membres. Però per a l'estat espanyol significa que a la política clarament restrictiva dels darrers dos anys s'hi afegeix ara una reducció del temps d'estada dels nous immigrants. De fet, s'ha d'aclarir que aquí ja no es tractava de nous immigrants, perquè les darreres autoritzacions de "contingents" de treballadors estrangers (que no van arribar a 6.000 per a tot l'estat el 1993) ja es va utilitzar per fer sortir de l'economia submergida persones immigrades que treballaven primordialment al servei domèstic, a l'hostaleria, a la construcció o al camp.

Avui és cert que hi han menys immigrants a l'economia submergida que no pas uns anys enrera, però la dispersió

continua essent un fet. A més de l'enorme quantitat de treballadors estrangers en domicilis particulars (sigui per fer tasques domèstiques, sigui per cuidar gent gran o malalta) són, d'altra banda, "les petites empreses les que ofereixen treball als immigrants, en les pitjors condicions laborals. En les grans empreses augmenta la seguretat laboral (contracte, etc.)", com posava de manifest un estudi conjunt de APIP, CIDOB i ACSAR de l'any 82.

A més d'això, "la tendència expansiva de la immigració del Tercer Món, juntament amb la política migratòria restrictiva respecte d'aquesta, fa previsible un nou creixement de la immigració irregular, ja que, per un costat, no sembla plausible una millora significativa de les condicions de vida en els països d'immigració i, per l'altre, es preveu una necessitat de mà d'obra precària en sectors de l'economia catalana que no cobreixen els treballadors autònoms, almenys en les condicions de rendibilitat exigides per l'empresari: petita agricultura, manufactures submergides, construcció i serveis domèstics i personals. En aquestes condicions es pot preveure un increment de la fragmentació entre els propis immigrants: alguns continuaran ocupant les categories de treball superior, altres tindran ocupacions fixes en branques administratives o similars i la majoria aconseguirà treballs ocasionals de baixa qualificació en l'agricultura, el sector serveis o la construcció" ("Catalunya en l'horitzó 2010").

La qüestió de les migracions internacionals i en particular a la Mediterrània vindrà clarament marcada per la dialèctica entre les tendències restrictives d'Europa i les necessitats del Sud, i també per les pròpies necessitats d'un bon sector de la població Europea contra els sentiments racistes d'una altra bona part de la població. És obvi que Europa ha de resoldre molts problemes interns abans de deixar passar tota la mà d'obra que ho desitgi o que ho necessiti, però el que ningú no està en condicions de vaticinar és fins a quin punt serem capaços d'impedir de debò que entrin, sigui com sigui, una part dels qui hagin decidit arribar fins aquí.

En tot cas, si els governs tenen la obligació de pensar aquestes qüestions en termes de política d'estat i geoestratègics i els hi han de donar respostes en aquests mateixos termes, els ciutadans també tenim el dret a exigir respostes humanitàries.

I no solament en benefici exclusiu dels immigrants, sinó també fins i tot, egoïstament, en benefici de la pròpia comunitat.

En aquest terreny com en tants d'altres, es dona en la pràctica una ambivalència que complica les coses. Potser la major part dels ciutadans d'Europa creguin que ja tenim prou estrangers pobres al nostre continent, però al mateix temps molts continuen necessitant algú que els hi cuidi els avis a un preu que puguin pagar o algú que els faci les feines més brutes.

"L'immigrant constitueix una reserva de mà d'obra barata, mòbil, poc qualificada i que accepta condicions de treball que

la població autòctona rebutja. Ocupa majoritàriament llocs temporals, i en moltes ocasions en l'economia submergida" ("L'Informe de Girona...").

El "problema" és que, com ha escrit algú, volíem mà d'obra barata i ens han vingut persones. Persones que estan patint greuges com el de no poder acabar de cobrar el subsidi d'atur que, per cotització, els correspondria, només perquè se'ls impedeix renovar el permís de treball quan perden la feina, o persones a qui pràcticament se'ls impedeix accedir a la formació professional i millorar les condicions de treball per culpa de l'excés d'hores que han de fer (a vegades amb un 35% menys de sou que un espanyol) i de la mobilitat dels treballs.

Tot plegat fa que, a més, no hi hagi gairebé cap possibilitat de poder reivindicar els drets.

- Habitatges fora del mercat immobiliari -

Però hi ha també dos camps en els que l'immigrant queda especialment en inferioritat només pel fet de no ser ciutadà espanyol: l'habitatge i l'assistència socio-sanitària.

Pel que fa a l'habitatge, escrivia el Comissionat de l'Alcaldia de Barcelona "freqüentment oferim a publicacions i articles una visió excessivament miserabilista de la situació dels treballadors immigrants a Catalunya. És possible que això es degui al fet que les informacions que més fluidament rebem procedeixin dels serveis socials, d'ONG i d'altres serveis públics als quals acostumen a recórrer les famílies estrangeres en més mala situació. Però tenint molt en compte aquesta visió una mica esbiaixada que es pot donar en ocasions, no podem per menys que cridar l'atenció sobre la greu situació que en relació a l'allotjament o l'habitatge es troba una part molt important, potser la majoria, de la població treballadora estrangera a Barcelona".

Com va passar en el moment de les onades migratòries des de l'interior de l'estat, els darrers en arribar se situen en les zones urbanes on els lloguers són més assequibles i que són, lògicament, les més deteriorades. Si l'immigrant no té expectativa de feina immediata o bé l'ocupació és a precari, s'ha de conformar encara més amb pisos en molt mal estat, i no diguem ja si la situació legal és irregular, perquè aleshores ha d'acceptar estar de rellogat, o bé en una vivenda que pot amenaçar de ruïna i no pot tenir cèdula d'habitabilitat, o bé pot allotjar-se, com passa a vegades, en pisos on hi dormen fins a divuit o vint persones, pagant alguns cops vint-i-cinc mil pessetes per persona al mes.

A aquestes dificultats s'hi pot afegir fàcilment la desconfiança de molts propietaris o administradors envers determinats col·lectius d'immigrants, que no fan sinó agreujar la situació de qui ha de llogar una vivenda.

Moltes vegades, doncs, si es formen "ghettos" no és perquè així ho triïn els immigrants, sinó perquè no poden optar. Molts d'ells podrien instal·lar-se en pisos situats en zones

més "normalitzades", però les circumstàncies no els ho permeten. Com assenyalava l'Informe de Girona, "en molts casos s'han ocupat de nou habitatges que per les seves condicions havien quedat fora del mercat immobiliari, amb uns lloguers exagerats". Així, sol passar que s'ajuntin en els ravals i les zones més antigues de les ciutats o en altres barris degradats, immigrants que no poden triar i d'altres que s'hi han acostat per estar més a prop dels seus conciutadans o perquè només allà els llogaven pisos. El que encara no ha passat al nostre país, és que es construïxin blocs de cases pensats ja per als nous immigrants: això va passar durant els anys seixanta (però aquells immigrants tenien, malgrat tot, més perspectives d'estabilitat laboral) i es va fer anys enrera en altres països europeus (però éren altres moments en que semblava que el progrés econòmic no tenia sostre).

Si un immigrant o una família d'immigrants han de viure en un determinat barri, més aviat segregat de la Barcelona que compta (o qualsevol altra ciutat), enmig d'una societat desestructurada i, de fet desintegrada, havent de recórrer algunes vegades a institucions privades o públiques per fer front a les despeses de lloguer o de reparacions de la vivenda, o havent de dedicar una part molt elevada del salari a pagar el lloguer, ¿com podem de debò referir-nos a la integració? La manca d'habitatge digne o bé el cost exageradament alt que s'ha de pagar per un mal espai on refugiar-se, són tot sovint un element que juga clarament en contra de la integració dels estrangers.

I és també, massa sovint, un motiu de mala salut dels ocupants d'aquestes vivendes.

No és fàcil trobar solucions, perquè no existeixen respostes màgiques, però avui tots sabem que el pitjor que ens pot passar en aquest terreny és no saber inventar vies de sortida per superar aquest atzucac. Si fem ghettos, més tard o més d'hora ho acabarem pagant; perquè quan hi ha amuntegament en unes mateixes cases o carrers o barris també n'hi ha en unes escoles concretes, o bé en uns serveis socio-sanitaris, o socials, etc. I el que potser no és més que un petit inconvenient pràctic, pot ser percebut per la població com un gran problema, i d'aquí a que algú proposi mesures profilàctiques més o menys conundents només hi ha un pas.

Evidentment hem d'organitzar campanyes de sensibilització per situar el fenomen en el seu punt just i que no es desbordi. I també cal fomentar la tolerància i destacar els aspectes positius de la diversitat, però la pràctica demostra que, mentrestant, paral.lal.lament, no hi ha millor prevenció dels conflictes que evitar l'amuntegament i la concentració de minories en ghettos.

I, de passada, facilitarem que els immigrants puguin viure en millors condicions.

— Cobertura sanitària precària —

"En referència a l'àmbit sanitari -indica el Pla

Interdepartamental d'Immigració de la Generalitat- cal assenyalar que la població estrangera en situació jurídica irregular es troba amb una cobertura sanitària precària. Fins al 1990 se'ls garantia l'atenció per mitjà dels serveis d'urgència i a càrrec de la beneficiència municipal. Amb la universalització de l'assistència sanitària i amb la corresponent desaparició de l'assistència benèfica, un alt nombre d'immigrants irregulars han quedat sense cobertura sanitària, a excepció de situacions d'urgència".

"En alguns casos -afegeix el Pla-, els problemes de salut van lligats a situacions d'extrema pobresa. Es el cas de les malalties de transmissió sexual, de tuberculosi, i d'alguns casos de desnutrició infantil. En altres casos, els problemes es deriven del canvi cultural. En aquest cas es pot parlar d'una problemàtica doble:

-Des de la perspectiva de la població immigrada d'àrees culturals i ecològiques diferents a la catalana, es viu un procés d'adaptació marcat molt sovint per la manca tant de recursos propis (per exemple, no disposen de productes bàsics en la seva dieta del país d'origen, o de matèria primera per als remeis tradicionals), com d'informació sobre els mitjans alimentaris i sanitaris de la societat d'acollida.

-Des de la perspectiva dels sistema sanitari català, es desconeixen els hàbits alimentaris i les pràctiques terapèutiques d'aquests grups culturals, així com el seu sentit simbòlic; a vegades, es pretén imposar, sense més ni més, les pràctiques mèdiques occidentals".

Pel que fa a la població "regularitzada" i amb els permisos al dia, s'ha d'assenyalar que sí que ha representat un avenç important la universalització de l'atenció sanitària pública, ja que ha suposat per a molts immigrants l'accés per primer cop en la seva vida a una medicina preventiva moderna. Aquesta és, juntament amb l'accés a l'ensenyament públic i gratuït, una de les millores concretes i pràctiques que més valoren les famílies que procedeixen de països del Sud. Sobretot de països on l'accés a l'ensenyament i a la sanitat està poc o gens a l'abast de les classes populars.

Però hem de pensar també en el gran nombre de persones en situació d'irregularitat administrativa que continuen estant aquí i que, com es deia abans, s'han vist perjudicats per la universalització. No hi ha prevenció sanitària entre aquesta franja de població immigrada. L'únic accés a la medicina pública el tenen a través dels servies d'urgències (als que hi van amb molta desconfiança), o bé mitjançant algunes trampes administratives que fan que, per exemple, s'estiguin visitant regularment fins a 3 o 4 persones amb una mateixa cartilla del Seguro, i per tant també amb una mateixa història clínica.

En tots els casos, siguin regulars o irregulars, és fàcil que hi trobem també malalties o problemes relacionats amb les condicions de vida de molts immigrants: per la insalubritat d'algunes feines, pel mal estat d'algunes vivendes i la promiscuïtat amb que molts hi han de viure, per l'alimentació a vegades deficient, per la dificultat de comunicar-se amb el personal sanitari, per la manca de confiança en la medicina

occidental o per l'apreciació tan diferent que hi ha respecte de la cura del cos.

Però, al final, les veritables barreres solen ser sobretot legals. Per això ténen tant d'èxit les experiències d'atencions de tipus preventiu que es duen a terme en determinats dispensaris, àrees bàsiques de salut, hospitals o, fins i tot, consultoris posats en marxa i finançats per entitats privades on el personal sanitari acostuma a ser professional voluntari.

En les àrees rurals es troben sovint solucions més pràctiques, però certament en les grans ciutats costa més que persones aïllades i atemorides per la seva irregularitat tinguin accés a aquesta xarxa paral·lela d'atenció al públic.

Tot i que, contràriament al que pensa molta gent, hi ha poques malalties d'importació, el que sí que és més fàcil és que alguns immigrants puguin contreure determinades malalties per a les que no estan tant immunitzats com la població del país. Però això tampoc no tindria perquè passar si estiguessin més controlats des del punt de vista sanitari i podessin participar de les campanyes de vacunació.

Com que no és així, alguns col·lectius es poden veure més afectats per malalties com la tuberculosi, l'hepatitis, la SIDA, altres malalties de transmissió sexual o infecto-contagioses, però no pas perquè en principi n'hagin de ser més vulnerables.

Ja fa anys que les ONG's i els mateixos col·lectius d'immigrants insisteixen en la necessitat de trobar una via de solució per aquest problema. De moment no es troba. La Generalitat insisteix en que això depèn de decisions polítiques que s'han de prendre a Madrid, però hi haurien solucions que es podrien prendre aquí. En un determinat moment es va dir, per exemple, uns mesos enrera, que per mandat de la Convenció Internacional dels Drets de l'Infant, les autoritats sanitàries de qualsevol país estaven obligades a garantir la salut de tots els infants, sense cap distinció. Semblava que emparant-se en aquesta normativa internacional, l'Administració autonòmica catalana donaria cobertura sanitària a tots els nens i nenes immigrants residents a Catalunya, amb independència de la situació legal. Després, segons alguns experts, podria trobar-se la manera de fer extensiva aquesta mesura a tota la població immigrant.

Fins ara no ha estat així. Els immigrants irregulars continuen patint les conseqüències de la miòpia d'unes autoritats a les que no hauria de costar pas tant comprendre que, fins i tot des d'una perspectiva molt conservadora i molt interessada, ens aniria molt millor a tots si no tinguéssim entre nosaltres una població sotmesa a un risc inútilment i innecessària.

Així ho han entès fins ara gairebé totes les entitats i les persones més o menys expertes en la matèria, que han anat passant a donar la seva opinió sobre la situació de la immigració estrangera a Catalunya per la Comissió del

Parlament que investiga aquesta qüestió.

VIII.- Deu propostes per fer el ciutadà immigrant subjecte de la pròpia integració

No vull acabar aquest treball sense referir-me a algunes mesures concretes que em semblen necessàries i urgents, per fer possible que al nostre país podem parlar de política d'immigració justa i coherent alhora. També perquè els immigrants se sentin cada cop menys estrangers i ens puguin dir aviat, de debò, que hem estat una terra acollidora i no solament un lloc on s'hagin instal·lat.

I també per fer possible que els que encara se senten estrangers trobin vies d'integració i facin tot el que estigui a les seves mans per no quedar al marge del progrés.

Evidentment un llistat de mesures és sempre limitat i, per tant, discutible. Però em sembla que un cop exposats els que, al meu entendre, són genèricament els principals problemes de la immigració a Catalunya i a Espanya, em toca intentar d'oferir algunes propostes de treball que siguin coherents amb el que he apuntat fins ara.

Les propostes no són forçosament originals. Cal tenir en compte que en els darrers anys s'han fet diverses jornades sobre la immigració amb diferents enfocaments i s'han publicat força documents, alguns d'ells ~~també~~ amb propostes concretes sobre com afrontar el perill que la immigració esdevingui un problema per al país.

Espero, doncs, que aquest recull de suggeriments serveixi com a aportació al debat sobre la immigració:

1) L'estat espanyol pot ademetre més immigrants estrangers, malgrat les pors interiors i les limitacions exigides per la Unió Europea (acceptades de bon grat per les autoritats com a coartada davant l'opinió pública).

És evident que hi ha d'haver una política de control de fluxes, però això no vol dir que no hagi d'entrar pràcticament ningú.

El cens d'espanyols residint "regularment" a l'estranger era de 1.624.211 persones, segons l'"Anuario de Migraciones de 1993" que edita la Dirección General de Migraciones del Ministeri d'Afers Socials. En bona lògica i amb un mínim d'ànim de ser equànims, hauriem d'acceptar que no és just que hi hagin més del doble d'espanyols treballant a l'estranger que d'estrangers treballant a Espanya. Per tant, el control de fluxes i les polítiques restrictives potser són inevitables, però amb la intenció de controlar i no únicament d'impedir les entrades.

I menys encara tenir desenes de milers d'"irregulars", alguns dels quals porten deu o més anys vivint entre nosaltres o fins i tot han nascut aquí.

Cal aprovar uns "contingents" generosos i adoptar els passos següents, encara que sigui sense precipitació:

-regularitzar, d'una vegada per totes, tots els immigrants irregulars que hi hagi en el país

-afrontar amb claredat un procés de reagrupament familiar obert i transparent (l'actual és confús), per tal que hi puguin entrar fàcilment tots/es els/les cònjuges i tots els fills i filles menors de 18 anys de persones amb estabilitat legal al país.

-adequar els padrons municipals a aquesta nova situació

2) Cal que, en la mesura del possible, els ciutadans estrangers s'hagin de regir per normes i lleis que siguin iguals a les de la resta de la població. L'anomenada Llei d'Estrangeria ha de limitar-se a alguns aspectes com la política de control de fluxes i fronteres, la regulació dels permisos de residència i de treball, l'accés a l'estatut de resident permanent i a la nacionalitat i les polítiques concretes per afavorir la integració.

Pel que fa als drets i deures dels treballadors estrangers, han de ser els mateixos de la resta de la població en tot allò en que per definició sigui possible. De fet, la majoria de drets estan reconeguts en les lleis que els regulen com a específics per als ciutadans espanyols. No cal afegir-hi més discriminacions.

A la vista de les dificultats reals amb que es troben els immigrants per fer-se respectar per les administracions, caldria fer tot el possible perquè el tracte que rebessin fos, en general, el mateix que la resta de ciutadans.

3) Si s'acabés amb les enormes bosses d'irregularitat que encara existeixen, es podria perseguir sense mala consciència el treball clandestí i l'explotació laboral, "camuflada" tot sovint en actituds aparentment benintencionades.

També s'hauria d'exigir que els immigrants rebessin el mateix tracte de l'INEM, de la Seguretat Social... i, en general, de tots aquells organismes oficials que els fan cotitzar com a tothom, però a vegades els retallen les prestacions ~~abans~~ ~~d'hora~~ *perquè encara no se n'han beneficiat.*

4) Els treballadors estrangers i els seus fills han de tenir accés sense discriminació a la formació professional i ocupacional en general, per tal de poder optar als llocs de treball en règim d'igualtat, com ho exigim també per als emigrants espanyols que viuen en altres països.

5) Cal evitar els ghettos en l'habitatge, a l'escola, als serveis socials... i això només serà possible impedit que es mantingui o fins i tot que augmenti la irregularitat. Només amb el convenciment que s'ha donat opció als qui eren aquí perquè es regularitzessin es podrà combatre amb eficàcia la concentració d'immigrants en habitatges indignes i en poques escoles públiques o facilitar, per exemple, l'acollida "normalitzada" en els serveis socials de cada barri quan sigui

necessari.

6) És fonamental normalitzar també l'assistència sanitària. Només en casos excepcionals alguns estrangers presenten uns quadres clínics diferents de la resta de la població. En general els problemes de salut són exactament els mateixos i l'únic que necessiten com a persones (que no com a estrangers) és una atenció sanitària regular.

7) Convé que tota la normativa legal i el comportament dels funcionaris públics s'adeqüi a la voluntat tants cops — expressada d'integrar els immigrants.

De fet, avui hi ha estrangers als que encara els surt a compte cometre petits delictes per tenir causes pendents i no ser expulsats del territori espanyol. S'ha d'acabar amb aquesta disfunció, que perjudica altres immigrants que no han optat premeditadament per delinquir.

D'altra banda continua veient-se que, a vegades, els prejudicis dels qui administren la Justícia poden determinar la imposició de condemnes més severes a un estranger. Tampoc no es té sempre en compte la obligació que hi hagi intèrprets en els judicis.

Igualment, és més difícil que un ciutadà estranger participi dels recursos que s'ofereixen a dintre de les presons o que es beneficiï dels permisos.

8) L'educació per la tolerància i el respecte a la diversitat i a la diferència hauria de formar part obligada dels programes escolars a tots els nivells. De la mateixa manera, s'haurien de perseguir d'ofici tots els actes racistes i xenòfobs, violents o no, i la publicitat, més o menys encoberta, de la superioritat d'unes ètnies sobre les altres.

9) Cal vetllar perquè la població conegui més a fons altres cultures, altres llengües i altres religions, a fi que se senti més propera als immigrants. També és important afavorir l'apropament mutu entre els col·lectius d'immigrants i la població autòctona.

En aquest sentit, és bo que es faci veure als immigrants la bondat de contribuir a enfortir la societat civil; en una doble via: constituint associacions pròpies com a grups amb — característiques específiques i integrant-se en entitats que ja existeixen.

10) Les administracions, les associacions sense ànim de lucre, les Organitzacions no Gubernamentals... i els propis col·lectius d'immigrants, han de treballar eficaçment en projectes integradors que apropin els immigrants a la realitat del país i a la inversa i que respectin la diversitat sense paternalisme.

En definitiva, totes les propostes a podrien resumir en una: facilitar que l'immigrant se senti i sigui tingut per tal com a subjecte de la seva pròpia integració i així doncs no pas com a objecte de les seves polítiques d'integració.

BIBLIOGRAFIA I TEXTS CONSULTATS